

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Va-yikra

Premsla, Yitshaq Itsaq ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 568 [1807 oder 1808]

כא

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10127

אני יהוה מקדשכם: לג המוציא
אתכם מארץ מצרים להיות
רכם לאלהים אני יהוה: פ
כג א וידבר יהוה אל משה
לאמר: ד דבר אל בני ישראל
ואמרת אליהם מועדי יהוה

איך בין דער עויגע, דער
איך הייליגט: (לג) דער איך
אויז דעם לאנדע מצרים גע-
פיהרט האט, אייער גאטט צו
זיין: איד, דער עויגע!

כג (א) דער עויגע שפראך
צו משה, ווי-
פאלגט: (ב) רעדע מיט דען
קינדערן ישראל'ס, אונד זאגע
איהנען, דיא פעוטמאגע דען
עויגען, אן

אשר

אן

תרגום אונקלוס

רש"י

אנא יי טקדשכו: (לג) דאפוק יתכן
טארעא דמצרים לטהו קכו לאלקא
אנא יי:
כג (א) וטליל יי עם משה למימר:
טליל עם בני ישראל ותימר
להון טועדיא דיי די

לקדש שמי יכול ביחוד ת"ל בתוך בני ישראל
וכשהוא מוסר עמו יוסור על מנת למות שכל
המוסר עמו על מנת הנס אין עושין לו כש שכן
מנינו בתנכיה מישאל ועזריה שלא מסרו עצמן
על מנת הנס שזאמר והן לא ידע להו לך
מלכא וגו' מניל ולא מניל ידע להו לך וגו'
(דניאל ג'): (לג) המוציא אתכם. ע"מ
כן: אני ה' נאמין לשלם שכר:
כג (ב) דבר אל בני ישראל שיעדי ה'
עשה

באור

שנכרשות שלמעלה, שלא תעברו על אחת מהן כבוד ונקבת ראש, כאילו אין טורח בה, שאם
תעשו כן הרי אתם מחללים את שם קדשי, וכבר נאמר זה: ונקדשתי כבוד בני ישראל,
אזי רוצה להתקדש בתוך בני ישראל, לעיני הנגוס, שנכרשות שהם פורשים מתאוותיהם
ונזורים מדרכי העמי' בעבור חקי השם, ואינן מהרהרין אחריהן, אעפ"י שטעמיהן כנגוס
מדעתם, יתקדש שמו הגדול בעולמו, וכל המקיים מצוה שיש בה ספרוק כים, או העדר כבוד
ואינו חושש, מקדש שמו הגדול ית' בעולמו, וכ"ש אם מוסר נפשו להכטער או למות בעבור
המצוה אין קדוש השם גדול ממנו, וכן אמרו בת"כ כשהוא תומר ונקדשתי מסור את עצמך וקדש
שמי, יוכל ביחודי, ת"ל בתוך בני ישראל המרובים: אני ה' מקדשכם, לכן אני
מוצוה אתכם זאת, כי אם תשמרו חקותי ומוצותי אני ה' מקדשכם משרה עליכם רוח
קדושה, ותתרומו על כל המעשים, ויקל בעיניכם לבנו במוחן בנוף ובנפש למען אהבתי:
(לג) המוציא אתכם, כלומר האל המוציא אתכם מארץ מצרים, בדרך הקדש באותות
ובמופתים, להיות לכם לאלהים, כלומר להיות מנהיג אתכם על דרך פלא, ולתת לכם
תורות וחקים קדושים, להשקיף שכינתי ביניכם, ולשפוך עליכם רוח קדשי, כמפורש בפסוק
המילה, אני אני הוא המקדש אתכם לתת לכם כח לכל דבר אם תלכו בקותי: אני ה', העשה
כל אלה, ופרשנהו (פרשה י"ח ב')

כג (ב) דבר אל בני ישראל, פרשת המועדים כל ישראל אין בה, והקרבת המוסמים
התלויה בכהנים לא נתפרשו בה, לכן אמר דבר אל בני ישראל: מועדי ה', נאמר
(פרשה א' א' וד' י"ג), שצדו יעד, והוא שלעזין (בשטימן), ויש יעידת מקום, כמו אהל
מועד (שמות כ"ז כ"א), למועד דוד (שמאל א' כ' ג' ח'), בית מועד לכל חי (איוב ל' כ"ג),
ועידת ומן כמו למועד אשר דבר אותו אלהים (בראשית כ"א ב'), למועד אשוב איך (שם י"ט
י"ד), ואתיהן טדעים על ידו מאורות השמים, כי ארך העדיטת והחנן מקו האוה, ומרחק
מקום

אשר תקראו אתם מקראי קדש אלהם מועדי: ששת ימים

אן וועלען איהר הייליגע פערזאטלונג פערקנידיגען זאללט, זינד פאלגענדע: טאגע (ג) זעכו

תרגום אונקלוס

רש"י

ר' תעריעון יתהון מערעי קדיש אליו אטון טועדי: (ג) ששת יומין עשה מועדות שיהיו ישראל מלמדין בהם שמעברו את השנה על גליות שנעקרו ממקומן לעלות לרגל ועדיין לא הגיעו לירושלי:

באור

מקום ממקום ומדינה ממדינה, ומהלך ימים מונו לו או אפשר לדעת לא ע"י המאורז' והככבים, וכן קביעות זמנים לשעות ולימים וכיוצא, על כן כאמר והיו לאותות ולמועדים (ס"א), מלת למועדים כולל הענין הגדול שאמרנו, ומלת לאותות גם הוא כולל ענין גדול פרשנוהו בפי"ס' בראשית, והנה יש מועדים קבועים בבריאת שמים וארץ שיגבולו הככבים כפי חוקותיהם, כמו היום והחדש ומועד זרע וקציר וקור וחום, אבל המועדים הזכרים בפרשה זו אינן כן, אבל כלם מועדים ידועים לבד לכאדר בקדש, אין להם התלות בחקות שמים וארץ הקבועים מועדיה' לכל בני עולם, וכאמרו לבד לישראל שהם קדש לה', על כן החל מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש, כלומר השם הגדול יעד הזמנים הללו לשמור בהן חקים ומצוות קודש שמה לעשות בהן: מקראי קדש, אבן קלום ז"ל תרגם דתעריעון יתהון מערע קדיש, ופי' רמב"ן ז"ל שעשאו אבן אשר יקרא אתכם באחרית הימים, לשון מחורע, בכל יום שיארעו תעשו אותם קדש, ואינו יודע מה מלמדנו, והכתוב עצמו קבע כל אחד במועדו, ורשב"ם ז"ל פי' אשר תזוננו אותם זמני קדש, כל לשון קריאה שאצל מועדים, לשון קביעת זמן הוא, כמו קרא עלי מועד, וכן התרגום מערע קדיש, ויש לפרש דעת המתרגם שיהגו עם מועדים או כעס דבר קדש, זה דתעריעון יתהון, שיהיו אסורים בעשיית מלאכה, ויעבדו בהן את השם להללו ולשבח, וכברום בצמט נקיה ובעונג, אבל יותר נראה לי שלדעתו ז"ל כל לשון קריאה על מי שמיחד אתו בן אנשים, או יום מבין הימים, כמו ראו קרא ה' בשם בגלגל וגו' (שמות ל"ה ל'), שייחדו בשם, וכן לכלם בשם יקרא (תהלים קמ"ז ד'), שמיחד לכל אחד שמו ומעשהו, וכן כל קורא לזולתו מייחדו מבין האחרים, וכן קריאת העדה (במדבר א' ט"ז), שמיחדין בעדה לכל דבר ענה וגדולה, ולכן תרגם מערעי כשפתא, קרא עלי מועד (איכה א' ט"ו), יחד עלי מועד, וכן תרגם ערע עלי זמן, וכן אשר תקראו אותם מקראי קדש, שתייחדו אותם להיות מיוחדים בין הימים להיות קדש באסור מלאכה וכיוצא, ורמב"ן ז"ל פי' מקראי קדש שיהיו בימים זה כלם קדושים ונאמרים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להקפד בבית ה' ביום מועד נקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לאל בצמט נקיה ולעשות אותו יום משתה, כמו שכתוב בס' עזרא על ראש השנה, ומקראי קדש מלשון קדושי העדה (במדבר ט"ז ב'), אחרי כן יחבלו הקדושים (ט"ז י"ג), ואם נקבל לפרש מקראי קדש על דרך זה, מה שעם למד אשר תקראו אותם, יאמר אשר יהיו לכם מקראי קדש, ואפשר לי לכלול בו עוד אלא מקראי לזמנים הללו בשמות שאתם קוראים למועדי מעשה בראשית, כמו יום לילה חדש שנה זרע קציר קץ וחרף, ותאמרו שעד יום השביעי, מועד יום ט"ו לחדש הראשון וכיוצא, אבל מקראי אותם מקראי קדש בשמות של קדושה, כמו שפורשין בפרשה שנת לה', חג המצות לה', יום תרועה לה', יום הכפורים לה', חג הסוכות לה', חג השבועות לה', וכיוצא במקראי קדש הללו, המורים שהימים הללו הם מועדי ה' וקדש הם לה', שאסורין במלאכה, בדרך וקראת לשבת עונג (ישעיה כ"ח י"א), גם ככלל בזה דעת הרב המתרגם שאמר [הנכון בדעתי שהוא מענין וקראתם דרור לכל יוםביה (פרשה כ"ה י'), שיודיעו ויכרסמו ברכים אם שנת ע"י התקיעות שהיו חוקעין, ואם ב"ט ע"י שלוחי ב"ד, ושאר מיני ההכרזה והפרסום,

טאגע קאן אללערלייא קונט-
אַרבייט פֿערריכטעט ווערדן:
אַם זיבענטען אָבער איזט
דער ראָכטע פֿיאַרטאָג,
צור הייליגען פֿערקינדִיגונג,
קיינע קונט־אַרבייט זאָל־ט
איהר אָן דעמועל־בען פֿערריכטען:

יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שְׁבִתוֹן מִקְרָא-
קֹדֶשׁ כָּל-מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ

עו

איהר אָן דעמועל־בען פֿערריכטען:

תרגום אונקלוס

רש"י

יִזְמִין תַּתְּעַבְדוּ עֲבִידְתָא וּבַיּוֹמָא
שְׁבִיעָאָה שְׁפָא שְׁבִתָא טַעֲרַע קֹדֶשׁ
כָּל-עֲבִידָא לֹא תַעֲבָדוּן שַׁבְתָא

(ג) שַׁבַּת יָמִים וְגו'. מִה עֲנִין שַׁבַּת אֲבָל
מוֹעֲדוֹת לְלִמּוּד' אֲבָל הַמְחַלֵּל אֶת הַמוֹעֲדוֹ
מַעֲלִין עֲלָיו כֹּאֲלוֹ חָלַל אֶת הַשַּׁבָּתוֹת וְכֹל
הַמְקִיִּים אֶת הַמוֹעֲדוֹת מַעֲלִין עֲלָיו כֹּאֲלוֹ קִיִּים
אֶת.

באור

שׁוֹם הַהוּא קְדוֹשׁ לֵה', בּו יִשְׁבְּתוּ מִמְּלָאכְתִּים, וְיִתְקַבְּלוּ לַשְּׁמוּעַ דְּבַר ה' מִפִּי רֹאשֵׁי הָעָם וְחַבְתִּין
וְיִתְעַנְּנוּ בְּמַשְׁמָנִים וּמוֹתְקִים כִּי קְדוֹשׁ הוּא מֵאִתְּרֵי הַיּוֹמִים וְהַסּ מוֹעֲדֵי ה', וְהַכֹּל הוֹלֵךְ לְעִבְרָא
אֲחֵד], אֲבָל עֵיקַר בְּעִינֵי כְּתַרְגוּמוֹ שֶׁל אֲנַקְלוֹס ז' וְעַל דֶּרֶךְ שְׁפָרְשֵׁי דְבָרָיו: אֵיךְ הֵם מוֹעֲדֵי
הַנְּאֻמִּים בְּפִרְשֵׁי הוּא, אֲבָל רֹאשֵׁי חֲדָשִׁים לֹא נֹכְדֵרוּ בֵּה, אֲעִפ"י שֶׁיֵּשׁ בְּהֵן קִרְבָּן מוֹסָף, חֲזוֹן
בְּכֹלל הַמוֹעֲדִים הַקְּדוּשִׁים, אֲלֵא מוֹעֲדֵי הַמְּאֻדוֹת עַל שֶׁסְּהַלְּכָה שְׁמֵת חֲדָשֵׁת, וְכֵן כּוֹלֵל יֵרֵךְ
בְּנִסְכֵּן שְׁהוּא מוֹעֵד הַפֶּסַח, וְט"ז בּו שְׁהוּא מוֹעֵד הַעֲשׂוּרָה, אֲעִפ"י שְׁאִיִּין מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ: (ג) שְׁשֵׁת
יָמִים, כֹּל שַׁבַּת יָמִים שֶׁיֵּשׁ בְּשַׁבָּת: הָעֲשֵׂה מְלָאכָה, מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת בֵּהן מְלָאכָה: וּבַיּוֹמִים
הַשְּׁבִיעִי, אֵל כֹּל שַׁבַּת יָמִים, הַיּוֹדוּעַ לְהַס' לְדַעֲתֵי מוֹדַבְּרֵי סִין כְּשִׁירֵד הָעוֹן, כִּי קוֹדֶשׁ לְכָן לֹא
הִיָּה נִדְעָ, כִּי הַחֲשִׁבּוֹן מִתְחִיל מֵשַׁבַּת י"ב, וְיָמֵי מַעֲיָד עַל חֲשִׁבּוֹן זֶה, לְכָן מֵשֶׁה שְׁאֵמֵר וְהִיָּה בְּיָמֵי
הַשְּׁשִׁי וְגו' וְהִיָּה מֵשַׁבָּת עַל אֲשֶׁר יִלְקָטוּ יוֹם יוֹם (שְׁמוֹת ט"ז ה'), חֲשִׁבּוֹ הַשְּׁמוּעִים שְׁהוּא אֲשֶׁר לְדַעֲתֵי
וְאֵם אֵמֵר לְהַס' כֵּן בְּג' אוֹ בְד' לַשְּׁבִיעִי, תַּמּוּהוּ כֹּאֲשֶׁר מֵאֵלָּו לְמַס' מֵשַׁבָּת קוֹדֶשׁ לְכָן, וְכֵן נִשְׁאֵר
הַעֲדָה וְהַגִּידוּ זֹאת לְמֵשֶׁה, וְהַשִּׁיב הוּא אֲשֶׁר דְּבַר ה' לְאֵמֵר שְׁבִתוֹן שַׁבַּת קֹדֶשׁ לֵה' מִחֵר (שֵׁס עֶס
כ"ג), כְּלִמּוֹר הַיּוֹם הוּא יוֹם הַשְּׁשִׁי שְׁדַבַּר ה', לֹא אֲשֶׁר לְדַבַּר אֵל לַשְּׁבִיעִי, כִּי שְׁבִתוֹן שַׁבַּת קֹדֶשׁ לֵה'
מִחֵר: שַׁבַּת, בְּפִתְיֻחַתְטוֹ לִס' גֵּן נִעוֹל פִּרְשֵׁי שְׁרַט שַׁרַט שַׁבַּת חֲזִינּוּ עַל הַמּוֹתָה מִבְּטוּל מְלָאכָה, אֵל
עֲנִינוּ הַפֶּסַח הִיָּה מֵאִינוּ דְבַר אֵי הִיָּה, כְּמוֹ זְקִינִים מֵשַׁעֲר שַׁבְתוֹ (אִיכָה ה' י"ד), שַׁבַּת מֵאִשׁוֹ תִּפְסִים
(יִשְׁעֵי י"ד ח'), וְיִשְׁבֹּת הַמֶּן (יְהוֹשֻׁעַ ה' י"ב), וְיִשְׁבֹּתוֹ שְׁלֹשֶׁת הַאֲנָשִׁים (אִיוב ל"ב ח'), וְכֵן וְיִשְׁבֹּתוֹ
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלָאכְתוֹ (בְּרֵאשִׁי ב' ב'), שְׁפִסְק מִמְּלָאכְתוֹ, לְכָן כֹּאֲשֶׁר שַׁבַּת לֵה' אֵלֶיךָ (שְׁמוֹ
כ"י), בְּאֵר מוֹמֵה יִשְׁבֹּת וְאֵמֵר לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה, וְכֵן כֹּל שַׁבַּת לֵה', אִיפְסוֹק מֵעֲנִינוּ חֵן
וְיִקְדָּשׁ זֶה הַיּוֹם לֵה', כְּמוֹ שֶׁרַשׁ בְּנִבְוֹת יִשְׁעִי, וְכֵן כֹּאֲן פִּי' כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבַּת הוּא לֵה',
וְסֵם הָאֲרֻכְכְּטוּ: שְׁבִוּוֹן, וְכֵן נִאֻמֵר בִּיה"כ לְפִי שְׁכַשְׁנִיֵּהן אִסוּרִין אִפִּי' מְלָאכְת אֹכֵל נֶפֶשׁ, וְכֵן
שַׁבַּת גַּם לְמוֹעֲדֵי קֹדֶשׁ, שְׁמוֹתֵר בְּהֵן מְלָאכְת אֹכֵל נֶפֶשׁ, וְלִכְּן לֹא מֵזִינֵי עַם שַׁבַּת עַל הַמוֹעֲדִים,
אֲלֵא שְׁבִתוֹן, כִּי יוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִ"כ הֵן שְׁבִתוֹת שֶׁל שְׁבִתוֹן הַמוֹעֲדִים: מִקְרָא קֹדֶשׁ, פִּרְשֵׁי טוֹ:
מְלָאכָה, יֵשׁ הַבְּדֵל בֵּין מְלָאכָה וּבֵין עֲבֹדָה וּבֵין מַעֲשֵׂה וּבֵין פְּעוּלָה, וְכֹמוֹ שֶׁ לְמַעֲלָה (פִּרְשֵׁי י"ט
י"ג), וְכֵן נִרְמֹז מוֹעֵט עַל עֲבֹדָה וּמְלָאכָה, יֵשׁ עֵינֵד לְעַנְנוּ, וְיֵשׁ נִשְׁכַּר לְעֲבֹדָת אַחֲרִים,
וּבְכֹלל עֲבֹדָה הַכֹּל, פְּעֻמִּים שְׁעוֹבֵד מְלָאכָה, כְּגוֹן חוֹרֵשׁ אוֹ זוֹרַע אוֹ כּוֹתֵב, וּפְעֻמִּים בְּדַבְרִים
שְׁאִיִּין מְלָאכָה, כְּגוֹן לִישָׁא מֵאֲחֻת מִמְּקוֹם לְמִקְוִים, אוֹ לְרוֹן בְּעַסְקֵי רֵבּוּ, אוֹ לְהַלְבִּישׁוֹ וְלְהַתְּקֵן
כְּלָיו אַחֲרָיו, כִּי עַם מְלָאכָה חֲזִינּוּ טַפֵּל אֵל עַל מַעֲשֵׂה חֵן מֵשַׁבָּת בּו טַעֲבֵי הַדְּבָרִים עֲבָרִייתוֹן,
כְּשִׁי הִיָּה הַשִּׁיבֵי לְהוֹעִיל, כְּמוֹ הַחוֹרֵשׁ מֵשַׁבָּת הַחֲדָמָה, וְכֵן הַזּוֹרַע וּמְכַסְּהוּ בְּעַפֵּר, אוֹ טוֹחֵם
שְׁמֵשָׁה מֵרֵאשִׁי הַגִּיּוֹר וְכֵן כָּל אֲבוֹת מְלָאכְתוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן יֵשׁ בֵּה שְׁנֵי לְהוֹעִיל, כִּי הַמְּקַלְקֵל
פְּטוּרִין

אמר כג

שבת הווא ליהוה בכל
מושבתים : פ
אלה מועדי יהוה מקראי
קדש אשר תקראו אתם
במועד

תרגום אשכנזי ה

עו איוט פייארטאג דעם עויגן
צו עהרען , אין אללען אייערן
וואהנפלאטצען : (ד) דיועז
אבער זינד דיא פֿעוטע דעז
עויגען , אן וועלכען איהר
הייליגע פֿערוואמטלונג
פֿערקינדיגען

תרגום אונקלוס

שבתא היא קדם יי בכל מותבניכון :
(ו) איזו מועדיא דיי טערעי קריש
די תערעון יתהון בומניהון

רשי

את השבתות : (ד) אלה מועדי ה' . למעלה
מדבר בעבור שנה וכאן מדבר בקדוש הקדש :
בין

באור

פסוקין, והתורה אשרה המלאכות לא העבדות, כי לא נאמר לא תעבוד ביום השבת, ולכן
מותר לטלטל שלחנות וכסאות למקומות רחוקים בשביל האורחי, וכן לרין ברחובות, ולהוליך
כלים ברה"י, שאם הן עבודות חין מלאכות, שבמעשיו אינו משנה דבר, ולכן אינו עובר
עליהן בלאו, אבל הן בעשה, כי העושה רק מעשה חול שלו בשבת אינו מקדש היום לאהיו לא
לעצמו, והוא שאמר שבת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך (שמות ל"ב ד"א), וזכר עבודות
ומלאכות שמתרין בהם, ויום השביעי שבת לה' להיך מצות עשה שיפסוק יום זה מכל דרכי חול
מעבודה וממלאכה, ויקדשהו לה' אהיו, ואח"כ אמר הלאו לא תעשה כל מלאכה, שפי' עליו
במקום אחר כל העושה בו מלאכה יומת (שם ל"ה ב'): שבת הוא לה', לא שישבות למטא
מנות מעבודת שבת הימים, לא לה', בעבור השם שבת ביום השביעי מכל מלאכתו, ויברכו
וקדשו, כן יפסוק הוא מנרכי חול שלו, ויקדש היום לאהיו: בכל מושבותיכם, שבת היא
סוכת הגוף, ואמר בכל מושבותיכם לדעת רמב"ן ז"ל לפי שהתיר עבודה במקדש בתמידין
ומוספין, אמר שהאסור טהג בכל מושבותינו, לא בבית השם, וכן אמרו במכילתא במושבות
אי אתה מבעיר, ואתה מבעיר בבית המקדש, ולכן לא נאמר כאן חקת עולם לדורותיכם, כי
שבת בראשית ידענו שהיא חקת עולם כימי השמים על הארץ, ובגמרא (קדושין דף ל"ד ע"ב)
אמרו הואיל שנאמר בענין המועדות הייתי אומר שזריכה קדוש ב"ד כמועדות, ת"ל בכל
מושבותיכם, ולפי הפשט לפי שאין מדת הימים אזה בכל הארצות יצתה שהיא יום במדינה זו הוא
במדינה אחרת לילה, אמר הכתוב שכל מושבותיט נעשה יום השביעי אשר לנו שבת והוא שבת
לה': (ד) אלה מועדי ה', גם שבת ממועדי ה' הוא, כי למנות שנה ולקדש שביעי חין לו
קניעות בחקי שמים וארץ, אבל כבדל בענין זה מאשר המועדים, שהוא תלוי בימים, כל שביעי
לימים הוא שבת, ואין כן המועדים, לא אמרה תורה ב"ד לחדש הראשון פסח ויום שלאחריו
סג המצות ימים, ומספר ימים שלאחריו סג השבועות, ומספר כך ימים אחריו יום תרועה,
וליימים כד"ה"כ, ולימים כך סג הסוכות, לא כל מועד תלוי במספר ימים בחדש ידוע, לפי
שאין הקדשים שום בכל השנים, אין הימים שבין מועד למועד חין בכל השנים, לא בזמן הבית
תלוי בראייה, ובזמן הזה תלוי בסוד העבור של המחזור, ומלבד שתלויין בחדשי הלכנה כריכין
לנו לעשות פסח במועד האביב, וסג שבועות בימי קציר חטים, וסוכות במועד האסיף, לכן
אמר לה מועדי ה' הנזכרים זכאן ואילך, אעפ"י שהם מקראי קדש כמו השבת, והסג האזה
שבתן שהן מועדי ה', מכל מקום נריך שתקראו אותם במועדים שקבעתי להם בלג' תיחדו אותם
ביום

פערקניגוען זאללט : יעדען
צו זינער צייט : (ה) אים
ערזטען מאנאטא , אם פיער
צעהנטען טאגע דעו מאנאטא ,
צווישען ביידען אבענדען :
ווירד דאז פסח געבראכט ,
דעם עוויגן צו עהרען : (ו) אם
פונפצעהנטען טאגע דיוען
טאנאטו געהן

במועדם : ה בחדש הראשון
בארבעה עשר לחדש
הערבים פסח ליהודה
ובחמשה עשר יום לחדש

הוח

תרגום אונקלוס

רש"י

בזמניהון : (ה) בירחא קדמא
בארבעת עשרא לירחא בין שמשא
פסחא קדם יי : (ו) ובחמשת עשרא
יזמא לירחא הרין

באור

ביום ידוע לחדש, ובמועד ידוע לשמש עת אביב וקציר ואסיף : (ה) בחדש הראשון, אסיף
שביית לכס למנות ראשון שהוא ניסן, כאמרו ראשון הוא לכס לחדשי השנה (שמות י"ב ב')
בין הערבים, בפרשת בא פי' רש"י ז"ל משה שעות ולמעלה קרי בין הערבים, שהשמש
לכד מנבואו לערוב, ולשון בין הערבים נראה בעיני אותן שעות שבין עריבת היום לעריבת הלילה
עריבת היום נתחלת שבע מיני יג' ערב, ועריבת הלילה נתחלת הלילה, והשיב ערב
ראש"ע ז"ל, ורמב"ן ז"ל ורא"ש ז"ל הלינו בעד פי' זה, ואין ספק שדכדכריו כן הוא שמתע
השמש לכד מנבואו עד שקיעת החמה קרוי בין הערבים, וכמו שאמרו בגמרא, וכן אין ספק
שכל הזמן ההוא נקרא ג"כ ערב, ולפרש לשון בין הערבים אחיבו כי בלשון הקדש נקרא חצי
היום עד תחלת שבע בקר, ומתחלת שבע עד שקיעת החמה נקרא ערב, בקר מלשון לא יבקר
(פרשה י"ג ל"ו), שעי' חור השמש נבדלים הנורות, וערב מלשון ועם שונים א' תתערב (שם)
ד"ד ח"א), שהנורות מתערבות, והטעם לפי שמהבקר עד הנהרים האור הולך ומוסיף והלילה
מתקצרין, ומהנהרים ואילך הכללים הולכים ומתרחבין, ונקרא זמן הערב עד בין הערבים
ללמדנו שעורו של ערב יכל בקר נכמנים ומאוזו רגע מתחיל הערב, כי הנחתועל רביעית אחת
של כל אדם ממוקם שהוא עומד עד קצה מורח שלו שהוא מהלך ו' שעות של שמש, כי תחלת שעת
שביעית מתחיל הערב הגמור רביעית אופקו, שהוא ביאת השמש בקצה המזרח ומאז ואילך
רגע ערב ממש במקומות שביניהן עד סוף שעה י"ב שהוא ביאת שמש גם לאדם זה, לכן כל שעת
שעות הללו נקראים בין הערבים, וכדע כי הבקר עד סוף שעה ששית, ואין הפרש בין ערב
לבין הערבים, רק ערב אפשר להניח גם על שעה אחת מן השעות של אחר חצות, אבל בין
הערבים מברר שהוא על אחר חצות היום כלו, וזהו לפי שעת ערב (בראשית ד' ג' ג'), שעות
סויד' לשקיעת החמה, וכאן התיר הכתוב שחיעת הפסח מתחלת שעה שביעית, ואמר ביש
תורה אם תזכח את הפסח בערב, וכן נמנרה כאמר בין הערבים ופעם בערב, וסרו טענת
ראש"ע ז"ל : פסח לה', הקרבת קרבן ששמו פסח לשון רש"י ז"ל, ופי' ראש"ע ז"ל שבא ללמדנו
ששמו של יום ארבעה עשר אינו קרוי פסח, ולדעתו לפי שאמר לה מועדי ה' מקראי קדש, והוא
ביום ארבעה עשר אינו אסור בעשיית מלאכה ואינו מקראי קדש, וזכר אותו בעבור שקבעו
שועד שאינו נוסד במהלכי המאורות, ואינו דומה לראשי חודשים שלא נזכרו בפרשה, כי ראש
חודשים הן מועדי חקות השמים, לכן אמר פסח לה', לא אמר תעשו פסח לה' או תזבחון
פסח לה', לא פסח לה' על שם המועד, כלומר נשעד על הקרבת קרבן ששמו פסח, חקיה

דעפ

תָּהָה חַג הַמִּצּוֹת לַיהוָה שִׁבְעַת
יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ בַיּוֹם
הָרִאשׁוֹן מִקְרֵא קֹדֶשׁ יְהוָה
לָכֶם

געהו דיה פייארטען דען
אונגעוויארטען ברארטען און
דעם עוויגען צו עהרען: זיבען
טאגע מיסט איהר און
געוויארטען ברארד עסען:
(1) אס ערוטען טאגע הי ליגע
פֿערזאמלונג

תרגום אונקלוס

בַּיּוֹם הַרִאשׁוֹן הַפְּטִירִיא קָרַם יִי שִׁבְעָא יוֹמִין פְּטִירָא תִּקְלוֹן: (1) בְּיוֹמָא
קִדְשָׁא מְעַרְעָ קִדִּישׁ יְהוּ

באור

דעת רבינו שלמה ז"ל, יוכן נזכר על דרך זה בפרשה מועד יום הקרבת העומר: (1) חג המצות
לה' מתחיל חג המצו' שנתפרש ענינו בפרשת בא א פרעה, וזהו שזכר שבעת ימי' מט' תאכלו
וכלן טג לה': שבעה ימים, כל מקום שנאמר שבעת שס דבר הוא שבע של ימים שטיכ"א בלע"ז
בעטע"ני, כל"א (איין זיבנטלינג), וכן כל לשון שמונת ששט תאמת שלשת לשון רש"י ז"ל, והנה
חג המצות שבעת ימים, כי אנו חונגים לה' באכילת המצה לזכר נפלאותיו כל שבעה, ומקריבין
כל יום מוספין, לפי שלא בא הכתוב באין אלא לקבוע הוועדי', לא לפרש הדובין שנתפרשו
במקום אחר, יראה שהוכיף שבעת ימים מנות תאכלו להשיות שבעת הימים זו טו, ומסרה
הדבר למכמים אך ינהגו העם בקדישת ימי חול המועד, אלא שלדעת רמב"ם ז"ל (הלכות י"ט
כ"א) אין אסור מלאכה בזה מ' מדברי תורה, וכן דעת ר"ת ז"ל, ולדעתם לא זכר הכתוב
זה, רק בעבור יום ראשון ויום שביעי, שנשבע הוזהר או בשבעת ימים הללו, הראשון מהם
השביעי שלהם מקרא קדש ואסור בעשיית מלאכה: (1) והיה לכם, ומהו קדושתו, כל מלאכת
עבודה לא תעשו, כמו שאתם עושים בימות הקול, ובפרשת בא פירשה תורה אך אשר יאכל
לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם (שמות י"ב ט"ו), שהמלאכות שהן לנורך אוכל נפש מותרות, ואין
זה מענין הפרשה אלא כאמרה רק לקבוע מועדי הימים המקודשים: טלאבת עבודה לא תעשו,
פי' רש"י ז"ל אפילו מלאכות המצוות לכם עבודה ונורך, שיש חסרון כים בנטלה שלהן, כגון
דבר האבד, כך הבנתי מת"כ דקתני יכול אף חילוי של מועד יהא אסור במלאכת עבודה וכו',
ולא ישר פירושו בעיני רמב"ן ז"ל שיאמר הכתוב לא תעשה מלאכה דבר אגד, ויבואו שאר המלאכות
בין, ועוד היה ראוי שיאמר כן אף בשבת, ועוד הוכיח רמב"ן ז"ל מכל הנרייתות והשמועות
שנתלמד שאין בתורה רמז איו מלאכת מותרת בזה מ' ואיו אסורה, ולכן פי' הרב ז"ל מלאכת
עבודה היא כל מלאכה שאינה לנורך אוכל נפש, כי מלאכה שהיא באוכל נפש היא מלאכת הנאה
לא מלאכת עבודה, ולהלן (שמות י"ב ט"ו) שאמר בזה המצות כל מלאכה לא יעשה בהם,
הנורך לפרש אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, ובפרשה זו כללה ענין זה בכל מועד
במלכות מלאכת עבודה, כי סמכה על המפורש להלן, ובפרשת כל הבטור שאעור בזה הענות
לא תעשה מלאכה, סמכה על המפורש בזה האבות בפרשת בא, גם לא אמרה שם כל מלאכה
כמו בשבת ויה' כ' אלא מלאכה סתם, כלומר אותה מלאכה שהותרת עליה לא אוכל נפש, ואין
ספק שדעת הרב נכון בפשט המקרא. אלא שאין מלאכת עבודה מורה על הענין שאמר, ועם
לי מלאכה של הנאה או לא, שתיהן עבודות הן, ולפי הסברא יותר יש מלאכת עבודה בנאול
ובתקין הסעודות, מכותב שתי אותיות, או תוסף שני תפירות, והוא ענינו אשר קרוב לזה בשעת
הנמרה, וכראה לי שמלאכת עבודה קרויה כל מלאכה שעובר בהן האדם לענין או לאחדים
ליומים רבים, כמו העבודות שנשדה לחרוש ולזרוע ולנטוע ולקטור, וכן תוסף וכותב ספרים
והנאש שבעשים ליומים רבים, כמו הקוצר להבנים לאוצר לכל השנה, ותוסף בנד להיות לתשמש
ימים רבים, ואין נריבין להעשות ביום שינטרכו להם, אלא בעשים קודם לכן ימים רבים,
גם משתמרים לאחר כן ימים רבים, לנד מלאכת אוכל נפש שהתירה תורה ב"ט, כגון אין
יכולין

פערואמלונג פערקינדיגען :
 אונד קיינע דראגנדיגען
 ארכיט פערריכטן : (ח) אונד
 זיבען טאגע הינדורך דעם
 עויגען פייארפער ברינגן :
 אים זיבענדען אבערמאל
 הייליגע פערואמלונג פער-
 קינדיגען , אונד קיינע האנד-
 ווערקארכיט פערריכטען :
 (ט) פערנער שפראך דער
 עויגע צו משה , וויא פאלגט :
 (י) רעדע מיט דען קינדערן
 ישראל'ן , אונד זאגע איהנען :
 ווען איהר אין דאן דאן

לכם כר-מלאכה עבודה לא
 תעשו : ח ויהקרבתם אשה
 ליהודה שבעה ימים ביום
 השביעי מקרא-קדש כר-
 מלאכת עבודה לא תעשו : פ
 ט וידבר יהוה אל-משה לאמר :
 י דבר אל-בני ישראל ואמרת
 אליהם כי-חבאו אל-הארץ
 אשר

רשי

תרגום אונקלוס

(ה) והקרבתם אשה וגו' . הם המוספין
 האמורי' בפרשת פנחס ולמה נאמרו כאלו
 לומר לך שאין המוספין מעכבין זה את זה :
 והקרבתם אשה לה' . מכל מקום אם אין
 פרים הנא אלים ואם אין פרים ואלים הנא
 כבשים : שנעת ימים . כל מקום שנאמר
 שנעת פס דבר הוא שנוע של ימים שתי' כל
 בלע"ז וכן כל לשון שמונת שנת חמשת שלש :
 מלאכת עבודה . אפילו מלאכות החשובות
 לכם עבודה ונורף שיש חסרון כים צנטלה
 שלהן כגון דבר האנד כך הנכתי מתורת
 כהנים

יהי לכוז כל עבדת פולחן לא
 תעבדון : (ח) ותקרבון קרבנא קדש
 יי שבועא יומין ביומא שביעאה
 טערה קדיש כל עבדת פולחן לא
 תעבדון : (ט) ומליל יי עם טעיה
 למיטר : (י) מליל עם בני ישראל
 ומיטר לחזו ארי תעלון לארעא
 די

באור

יכולים להעשית קודם י"ט מבלי שיפוג טעמן , ולא הותרו להעשות שמורים ליומים רבים , אלא
 מה שצריך איכל להאיב נפשו בזוב זה , על כן אסור לקטור או לטחון בי"ט , שכלן מלאכת עבודה
 הן , וכן כל כיוצא בזה , לבד אותן הנרככות ליומן כגון שחיטה וביטול ואפייה ולישה וכיוצא ,
 שאם נעשו מאיזו מפסידין , וכן לעדנו שאסור לאבות אולבשל מי"ט ליומי חול להתקיים ליומי
 רבים שהרי זה מלאכת עבודה , אלא שמקנת מלאכות אלו אסרו חכמים , כגון לקטור ודקות
 ופירות , אעפ"י שמפסידין , והתירו מקנתן כגון שחיטת סמנין המפסידין , אולי גורו על כל
 קבירה מן המתיב , ואין זה מעכב הפשט , שסוף סוף לפי שספורש להלן מלאכת אוכל נפש
 מותר בי"ט , רמזה התורה על היתר זה כאן במלכות מלאכת עבודה , וממה שבארנו (פסוק
 ג') תמצא עוד שכל המלאכות הן לפענוים עבודה , לבד המוציא מרשות לרשות , שאעפ"י שיעוד
 האדם לוילתו ליטא משאיתיו , לא יעבדנו בייחוד למלאכת הוצאת מקט מרה"י לרה"ר , והתורה
 רצתה להתיר גם הוצאה בי"ט אומה כל מלאכת עבודה לא תעשו , פרט להוצא' שאעפ"י שהיא
 מלאכה אינה מלאכת עבודה , והכין : (ח) והקרבתם אשה לה' , מותרת אש , והם המוספין
 האמורים בפרשת פנחס , ורמז עליהן כאן , לפי שקרא שנעת הימים חג המצות , אמר הטעם
 לפי שמקריבין בכל יום מהם אשה לה' , והוא החג לה' : (י) כי חבאו אל הארץ , אין כגון
 שאני

אמר כג

אשר אני נתן לכם וקצרתם
את קציר הוהבאתם את עמור
ראשית קצירכם אל הכהן :
והניף את העמור לפני יהוה
לרצונכם ממהרת השבת

יניפנו

תרגום אשכנזי רט

דאז איך אייך איינגעבען ווילל
קאממען , אונד אָרנדטע
האַלטען ווערדעם : זאָ וואָללס
איהר איין עומר , דיא ערוט-
לינגע אייערער אָרנדטע ,
דעם פרויזטער ברינגען :
(יא) דויער וואָלל מיט דעם
עומר איינע ווענדונג מאַכען
פֿאַר דעם עוויגען , אייך גע-
נאָדע אויז צו ווירקען : דען
טאָג נאָך דעם פֿעזטע וואָלל

רש"י

כהנים דקתמיכול חף חולו של מועד יהא
חסור במלאכת עבוד וכו' : (י) ראשי
קצירכם . שתהא ראשונה לקציר :
(יא) עומר . עשירית האיפה כך היתה שמה
כמו וימדו בעומר : והניף . כל תנופה מוליך
ומביא מעלה ומריד מוליך ומביא לעבור רוחות
רעות מעלה ומוריד לעבור טללים רעים :
לרצונכם . אם תקריבו כמשפט זה יהיה
לרצון

תרגום אונקלוס

די אגא יהיב לכון ותחצרונית הצדא
ותיתון ית עומרא ריש חצרכון לות
פתגא : (יא) וירים ית עומרא קדם
יי לרענא לכון טבתר יזמא טבא
יריטניה

באור

אני נתן לכם , אעפ"י שזבת ופסח כהנים במדבר , הקרבת העומר לא תנהג עם , ואם
תאמר יביתו מקציר ארץ ישראל אל המדבר להניף תנופה ולהקריב קרבן , לא כן הוא אלא
וקצרתם את קצירה , תחלה תנחלוה ותהיה שלכם ותקטרו אתם את קצירה . והבאתם את
עמר ראשית קצירכם , עומר הנקצר בתחלה , תביאו אל הכהן העומד לשרת במקדש ,
למדנו שעומר התנופה ראשון לכל הקציר , ואילו אמר והבאתם מראשית קצירכם עומר אל
הכהן , לא היינו יודעין שהעומר עמו ראשית הקציר : עמר , מפורש להלן והעמר עשירית
האיפה הוא (שמות ט"ז ל"ו) : עמר , לאחר שקצרו בליל י"ו בניסן שלשה סאין , הביאו השבלים
לעורה , והיו מהנהנין אותן באור , ונתטס באבוב מנוקב כדי שיהא האור שולט בכלן , ושעמוס
בעורה שתהא הרוח מנשבת בס , ודעים אותן ונותנין לרחים של גרוסות , ומביאים ממנו
עשרת שהא מנופה ב"ג נפה , שהא מדת העומר ועליו אמר והבאתם את עמר ראשית קצירכם
אל הכהן , שהתקנים הללו נעשו צו קודם שעמד על עומר סלת , אלא שהכתוב קצר כאן וסימך
על המפורש ואם תקריב מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכ ריך
(פרשה ב' י"ד) , שמדבר במנחת העומר כמו שהוכחנו עם , וכתוב ונתת עליה שמן ושמת עליה
לבונה (שם ע"ו) , וכל אלו כשרין גם בזר , וכמו שנאמר במנחת סלת ויזק עליה שמן
ונתן עליה לבונה (שם ב') ' ואחריו אמר והביאה אל בני אהאן הכהנים וקחין משם
משם מלא קומטו (שם ג') , שמקמיצה ואילך מנות כהונה , כן במנחת העומר שגריכה תנופה
מתנופה ואילך מנות כהונה , ועל אותו עשרון עם שמו ולבונתו נאמר כאן והבאתם את עמר ,
וכל שלש סאין שהן קוצרין בלילה זו להוצי' מהן העומ' , נקרא' על שם זה עומר ראשית הקציר :
(יא) והניף , כל תנופה מוליך ומביא מעלה ומוריד , מוליך ומביא לעבור רוחות רעות , מעלה
ומוריד לעבור טללים רעים , מפי' רש"י ז"ל , והתנופה היא חדש שנתחדש כאן , שאר המנחות
אינן טעונין תנופה , אבל הגשה לקדן דרומית מערבית של מנחה לא נאמר כאן , שהיא מפורש
בכל המנחות , וכן הקמיצה והקערתו ואכילת השירים לא נאמר כאן , שנתפרשו במנחת העומר
בפרשת

תרגום אשכנזי

אמר כג

ואלל דער פרויטער ראמיט
דיא ווענדונג מאַען : (יב) אן
דעם טאָגע , דא

יניפנו הכהן : יב ועשייתם ביום
הניפכם

רש"י

תרגום אונקלוס

לרצון לבס : ממחרת השנת * ממחרת יום
טוב הראשון של פסח שאס אתה אומר שנת
בראשית אי אתה יודע איזהו : (יב) ועשימה

ירימניה בְּתָנָא : (יב) ותעברון ביום
ארמתכון

באור

בפרשת ויקרא שנאמר והקטיר הכהן את אזכרתה מנרשה ומשמנה על כל לבונה אשה לה' (שם ט"ז), ואס בארכוקו : לרצונכם לשון רש"י ז"ל את תקריבו במשפט זה יהיה לרצון לבס, וכן לרצונכם תמים וכו' וגו' (פרשה כ"ב י"ט), ואס מפורש : סמחרת השבת, ממחרת י"ט הראשון של פסח, שאס אתה אומר שנת בראשית, אי אתה יודע איזהו לשון רש"י ז"ל, וכן הוא בת"כ ר"י אומ' ממחרת השנת ממחרת י"ט, יכול ממחרת שנת בראשית, וכי נאמר ממחרת שנת בפסח, והלא לא נאמר אלא ממחרת השנת, והלא כל השנה מלאה שבתות לא ופשיט מלאו שנת, והראיה הזאת פשוטה וחוקה לבטל דברי הנדוקים שהיו אומרים ממחרת שנת בראשית, וכן כתב רמב"ן ז"ל שזו גדולה שבראיות בגמרא, כי מה טעם לומר כי תביאו אל הארץ וגו' תביאו עומר ממחרת שנת בראשית, שאשמעו באי זמן מן השנה כשנביאו לארץ ונקבדו קטירת יטף הכהן את העומר ממחרת השנת, גם אין לשג השבועות זמן שמונה, ועיד בשנים הבאות אחרי כן, ומתי נחל לספור רק עיוס החל חרמש בקמה, מה נעשה בגלו' מלאו' יום נחל לספור, ואי שאל עוד גם אס בא' נחל לספור מהחל חרמש בקמה, מה נעשה בגלו' מלאו' יום נחל לספור, ואי שאל ספירה אין יום חמיס לשג השבועות, והתורה אמרה בעצרת חקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם, אבל אס ממחרת השנת י"ט ראשון של חג המצות יבוא הכל כהוגן, אלא עדיין נוכל לומר שחל ממחרת השנת י"ט שביעי של פסח, וכבר שאלו בן בגמרא, וכפי הפשט יש ליישב שאליו דעת התורה על י"ט האחרון, היה לו לומר ממחרת החג כי החג שבעת ימים, וידענו שהוא ממחרת י"ט האחרון עכשיו אמר ממחרת השנת על כרחנו ממחרת י"ט ראשון, אבל סוף סוף יקשה שלא מנינו לשון שנת על המעדים אלא שנתון, ורק שנת בראשית וי"ה נקראים שנת, ועיד שנת זה י"ט, ושבע שבתות שבעין זה עצמו שבוט, וכן עד ממחרת השנת השביעית, שבע השביעית, ויאמר רמב"ן ז"ל כי יתכן שכל שנת הנזכר בפרשה שבע, ועס ממחרת השנת, לומר שניס הכפת העומר יתחיל לעשות השבע במנינו, וא"כ יהיה היום ההוא עמרת לשבע שבער, כאילו אמר יהיה יום התנופה מחרת שבע ליעים העובדים, וראשון לשבועת שיספור, עד שישלים שבע שבעות, ובעבור שהזכיר ובתמשה עשר יום, אמר שיניף את העומר ממחרת השבע המזכר, ויספור ממנו שבע שבתות, ואין לשעות ביום ארבעה עשר, כי לא הזכיר ממנו רק בין הערבים, ואין הדעת נוסה בפרשו, כי מה טעם להיות יום ט"ו קן שבע, ואינו שבע ליעים, ולא ליעות החדש, ולדעתי אפשר שחלת מחרת נופל גם על יום שני שבשבע או יום שני בחדש, וכשנאמר מחרת השבע או עמרת החדש, ענינו היום שאמר חללת השבע או החדש, וכן נופל על יום שאחרי תום השבע או החדש, ואס כן הוא ממחרת השנת הנאמר כאן פרישו יום שני שבשבע, כי לפי שאמר למעלה שבעת ימים עטית תאכלי, שהוא שבע של ימים הרי שבעת ימי החג שבע, ועליו אמר ממחרת השנת הירושנה הנזכר לפניו יניפנו הכהן, ופרשו ממחרת הראשון שיקרה בשבע, והוא ט"ז בניסן, כי ט"ו יום ראשון בשבע, ומחרת ט"ו, ושאל תאמר ממחרת י"ט האחרון, שהוא מחרת של השבע בלה, כבר אמרנו שח"כ יאמר ממחרת החג, כי חג העט' כל שבעת הימים, ומחרתו מחרת י"ט האחרון עכשיו אמר ממחרת השנת, אינו אלא מחרת ראשון שבשנת, וגם לדעת רמב"ן ז"ל יקשה שחל ממחרת השבע של חג המצות, ועל ברשך תשיב תשובה כזו, ויתבאר עוד בעט' (ספוק ט"ו), [א"ה], גם לדברי הרב המבאר אין אנומרת השנת הזה דומה למחרת השנת

ללהלן

הַנִּיפַכְּם אֶת־הָעֶמֶר כִּבְשׁ תָּמִים
 בַּיּוֹם־שֵׁנִי לְעֹלָה לַיהוָה :
 וּמִנַּחְתּוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֶלֶת
 בַּלֵּילָה בַשֶּׁמֶן אִשָּׁה לַיהוָה רִיחַ
 גִּיחַח וְנִסְכָּה יַיִן רְבִיעֵת הַהַיִן :
 וְנִסְכּוֹ קֵרִי וְלֶחֶם

דא דיועז געשיהט : זאללט
 איהר, דעם עוויגן צו עהרען,
 איין יאהריגען לאם, אהנע
 לייכזפעהלער, צום גאנצען
 אפפער ברינגען : (יג) דאז
 שפיינעאפפער דאצו, צווייא
 צעהנטעל פיינען מעהלו מיט
 אעל אינגעדריהרט, אלו איין
 פייאראפפער, דעם עוויגען
 צו עהרען, צום אנגענעהמען

גערוד : דאצו דאז טראנקאפפער, איין פירטעל הין וויין : בראך

תרגום אונקלוס

רש"י

אָרְטֵתְבוֹן ית עוקרא איטר שָׁלִים
 בַּר שְׁתִּיָּה לְעֹלָתָא קָדָם יי :
 (יג) וּמִנַּחְתּוֹ תִּרְיִן עֶשְׂרִים סֶלֶתָא
 דְּפִירָא בְּטִישַׁח קֶרְבָּנָא קָדָם יי לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא וְנִסְבִּיָּה חֲטָרָא
 וְרַבְעוֹת הֵינָא :
 וְלֶחֶם

כבש. חונה לעומר הוא בא : (יג) ומנחתו
 מנחת נסכיו: שני עשרונים כבולה היתה :
 ונסכו יין רביעית ההין יאף על פי שמנחתו

באור

דלהלן פסוק ט"ז, כאשר יבאר גם, ועוד שאין לשון ממחרת כשהוא דנוק עם הזמן, אלא בוקר
 הסמוך לאחריו הזמן ההוא, וא"כ ממחרת השבת בוקר הסמוך לשבת מלאחריו, אבל שנקיה
 לקרא דדחיק ומוקי אנפשי, שהרי גם המכתיבי האומרי' ממחרת שבת בראשית, יטרכו
 לומר שאין לשון ממחרת השבת בפסוקי י"א וט"ו דומה לממחרת השבת בפסוק ט"ז, שהרי אם
 ומפירם לכס ממחרת השבת על שבת בראשית הוא אומר, לא יכלו קמשיס היום כי אם
 ממחרת שבת בראשית השמינית, והתורה אמרה עד ממחרת השבת השביעית, ועל כרחם גם הם
 לומר שהכונה גם (פסוק ט"ז) על השבוע השביעית] : (יב) ועשיהם כיום הניפכס, התנופה
 צום, אבל קצירתו ותקוטי בלילה כמו שאמרו רז"ל, והתורה סמכה קציר העומר להבאתו שיהו
 סמוכין, לפי שדרך העומר להיות גרש כרמל, כר מלא, ואם נקצר איזו ימים קודם לכן אינו
 כרמל, ועוד שספירת העומר בלילה, והכתוב אומר מהלל חרמש בקמה תלל לסטור שבעה
 שבועו, כלומר מתחלת הנפת חרמש על הקמה, שמעטו שהיה נקצר תחלת ליל ט"ז : הניפכס,
 כהן שליח העדה כולה : העומר, הוא עשרון סלת שנשאר משלש איפות שבליס וקראו
 תמיד על שם המדה, לפי שמנחה זו לבדה מלא העומר מנומנס לא פחות ולא יותר, ואין
 כן שתי הלחם ולחם הפנים וכל מנחה הבאה בפני עצמה וכל מנחת נדבה אם רצה להוסיף
 על עשרון מוסיף, ובת"כ שני שלשה שמות יש לו, עומר שבליס, עומר התטפה, עומר
 שמו, כלומר שמוסד בשלשתן מכל המנחות שבא בשבליס, וכריך תטפה, ומלוא העומר :
 ועשיהם כבש, חונה לעומר הוא בא, לשון רש"י ז"ל, ואין רגונו שיעכבו זה את זה,
 שהיו שנו בת"כ ועשיהם כבש, אעפ"י שאין עומר ועשיהם עומר אעפ"י שאין כבש, אלא
 רגונו שקרבן זה בא בגלל העומר, ואינו בכלל מוספי היום האמורים בפרשת פנחס, ולכן
 לא נזכר גם : בן שנתו, לא שנה למנין עולם : (יג) ומנחתו, מנחת נסכיו שני
 עשרונים, יבא מכלל כל הכבשים ליתן שני עשרונים, ויכל כהם שנכפל סלתו, כן יכפל
 יט, ת"ל ונסכה יין רביעית ההין, וכן שמו כשמן כל מנחת כבש : אשה ריח גיחח, פרשטס
 (פרשה)

(יד) ברצד , זאנגענמעהל
אונד גרינע קארנער דירפט
איהר ניכט עסען , ביו אן
עבען דיועם טאגע , ביו איהר
דאן אפפער אייערו נאטטען
געבראכט האבט : דיוען וויא
אין עוויגען געזעטץ פיר
אייערע נאכקאממען , אין
אללען אייערן וואהנפלאטען :
(טו) איהר צאהרט אלודען
פאם

יד וְלַחֵם וְקִלְיֵי וְכִרְמֵל לֹא
תֹאכְלוּ עַד-עֵצִים הַיּוֹם הַזֶּה עַד
הִבִּיאֲכֶם אֶת-קִרְבֵּן אֱלֹהֵיכֶם
חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל
מִשְׁבְּתֵיכֶם : ס ט וּסְפַרְתֶּם
לָכֶם

רש"י

תרגום אונקלוס

כפולה אין נסכיו כפולים . (יד) קלי . קמח
עשו מכרמל כך שמייבשין אותו בתנו' : כרמ' .
הן קליות שקורין גרני'לש (גרש' כ"י
גרני'לש והוא כמו גרע' כע . בל"א קערנר) :
בכל מושבותיכם . נחלקו בו חכמי ישראל יש
שלמדו מכאן שהקדש נוהג בחוב' לארץ ויש
אומרי' לא בח' חלא ללמד חלא כנטו על הקד'
חלא לחס' ירוש' וישיב' משכבשו וחלקו :
מוסרת

(יד) ולחם וקלי ופיהונן לא תיכלון
עד בכרון יזקא תרין עד איתואיבון
ית קורבנא דאלהכון קים עלם
לדריכון בכל מוטבניכון : (טו) וספירתם
לכון

באור

(פרשה א' ט') : (יד) ולחם וקלי וכרמל , קלי קמח עשו מכרמל כך שמייבשין אותו בתנו'
כרמל הן קליות שקורין גרני'לש , [כראה שג"ל גריליי"ש , והוא בל"א (גרעסעט) , ויהי' ש'
הקליות העשויות ממיני דגן בעודן רכות כרמל , והקמח העשו מכרמל יקרא קלי' , מפי' רש'
ז"ל , וקלי כמו קלי' באש (פרשה ב' י"ד) , שהוא על המעשה וקלי' גם התאר , וכן פי' רש'
ז"ל בשרשיו : לא תאכלו , חפילו למנות מנה : עד עצם היום הזה , לשון עגס היום חכמי
בענין (פסוק כ"א) שהוא על יום של מעשה בראשית , שהוא מערב ועד ערב , ויתכן כן לשון
רבו ויתכן בן זכאי שרש והתקין משקרב המקדש שיהא יום הנפ כלו חסור , ואחסורו מן התורה
ועד עגס היום הזה ועד בכלל , ובזמן הבית העומר מתירו , ועליו נאמר עד הביאכם את
קרבן אלהיכם , ולדעת האומר עד ולא עד בכלל , ובזמן הבית עומר מתיר , ובזמן שאין בה'
קיים האיר מורק מתיר וכמ"ש (מנחות דף ס"ט ע"א) ופי' רש"י ז"ל עד עגס היום עד מולד
היום , ולדעת ר' יהודה פי' עגס היום , עגשו של יום , סוף סוף מודים כלם שעגס היום עד
יום של מ"ב , שכן כתוב בעצרת וביה"כ וכמו שיתבאר שם , ואפשר שגם לדעת זו הלילה התר
בכלל היתר , חלא לפי שאמר עד הביאכם את קרבן אלהיכם , לא נתיר בזמן שאין בה' מקיים
חלא מעשה הראויה להבאת קרבן , והוא מהאיר המורק , ולכל הדיעות הונרך לומר כאן עד
עגס היום הזה כמ"ש (פסוק כ"א) , ולא מתחלת היום , לא עד הביאכם וגו' עד שקרב העומר
וזהו עד הביאכם את קרבן אלהיכם , אבל אין הקרבת הכבש מעכב , וכן שט' בת"כ : חקת עולם
ליום זה לא לפניו ולא לחזרו , ומלת סוף בארטהו (פרשה ג' י"ז) : בכל משבתיכם , נחלק
בו חכמי ישראל , יש שלמדו מכאן שהקדש נוהג בח' בל' , וי"א חלא בח' חלא ללמד חלא כנטו על
הקדש חלא לאחר ירושה וישיבה משכבשו וחלקו , מפי' רש"י ז"ל , ולכנראה ראשונה יפה אמר
לא תאכלו עד עגס היום הזה , אעפ"י שאין עומר בעבור הזמן הזה , וסור ואמר עד הביאכם
לזמן הבית המקדש קיים ; (טו) וספרתם לכם , כל חסד וחסד כך שנו' בת"כ , אבל גשעו

לכ
הב
שב
טו
לבון
איתו
שבע
באמר
ראשון
מיום ה
לכד ,
הביאם
כלומר
ראשית
תורה ה
שבע
סופר
כיו יום
שקורא
בעלת
יום הש
ראשון
מבערב
מביא
תמימו
מוסרת
יום וה
עד ממ
ואני ת
שעל כן
תמימים
המקרה
ודעו
שהיום
יספור
מהייתה

אמר כג

לכם ממחרת השבת מיום
הביאתכם את עמר התנופה
שבע שבתות תמימות תהיינה:
עד ממחרת השבת

השביעת

תרגום אשכנזי ריא

פאָם אַנדערן טאַגע דען
פֿיירטאָגן, פֿאָם טאַגע, דאָ
איהר דאָן עומר דער וועגרונג
געבראַכט: זיבען גאַנצע
וואָכען: (טו) ביז האַויף דען
טאָג נאָך דער זיבענטען
וואָכע

רש"י

(טו) ממחרת השבת * ממחרת יום טוב:
תמימות תהיינה * מלמד שעתקיל ומונה
מבערב שאם לא כן אינן תמימות: (טו) השבת
השניע'י * כתרגומו שזעתא שזיעתא: עד
ממחרת השבת השניע'י תספרו * ולא עד
בכלל

תרגום אונקלוס

לבון מקתר יומא טקא מיום
איתואיכון ית עומרא דאָרמוּתא
שבע שבוען שלטון יהוון: (טו) עד
מקתר שבוּעַתא שביעתא

באור

כאמר וספרת לך, שהוא בית דין סופרין ומברכין: ממחרת השבת, כמו שפרשנו מחרת
ראשון בשבוע של ימי החג, שמתקיל מליל ט"ז בכיסקן, שמנות הספירה בלילה, ואילו אמר לבד
מיום הביאתכם את עומר התנופה, הייתי אומר שהספירה ביום, ואילו אמר ממחרת השבת
לבד, הייתי אומר שהוא מחרת למחרת הנאמר תחלה ויתקיל לספור מ"ז, לכך נאמר מיום
הביאתכם וגו' וכן הוא אומר מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבע שבועות (דברים ט"ז ט'),
בלומר מעת שאתה ראשי להניף חרמש על הקמה, שהוא ליל קצירת העומר, שצריך להיות
ראשית הקציר, ומאותו זמן תחל לספור: שבע שבחוח, כתרגומו שבע שבוען, ובמשנה
תורה נאמר שבעה שבועות תספור לך (שם ט), ונקרא שבע של ימים שבת, בעבור שכל
שבע יום שבת, ולפי שאמר למעלה על שבעת ימי החג ממחרת השבת, קורא לכלל השבועות
שסופרין בהן שבתות: המימחה ההיינה, לפי ששבע הראשונה שבו מתקיל המספר חסרה יום,
כי יום ראשון מימי החג אינו בכלל המנין, הייתי אומר שששה הנשארים נחשבים שבע, לפי
שקורא שבעת ימי החג שבת אחד, ת"ל תמימות תהיינה, שבע שבתות הללו תהיה כל אחת
בעלת שבעה ימים, ואולי גם בעבור כן קוראין כאן שבתות, שעכ"פ צריך שיהיה בכל אחת מהן
יום השבת, ואם תאמר הראשונה רק ששת ימים, פעמים שאין בה שבת, כגון אם חל יום
ראשון של חג בשבת, ורבותינו אמרו ממחרת השבת ממחרת י"ט, דרשו תמימות ללמד שזונה
מבערב, שאם לא כן אינן תמימות: (טו) עד ממחרת השבת השביעה, כתרגומו שזעתא
שזיעתא, ויום ראשון בשבוע השמינית הוא מחרת של שבע שביעית, ואחר שאמר
תמימות תהיינה, כל שבע של ו' ימים ידעו שאין מחרת זה יום שני בשבוע השביעית, כמו
ממחרת השבת של הקרבנות העומר: עד וגו' תספרו, ולא עד בכלל והן מ"ט יום, חמשים
יום והקרבנות מנחה קדשה לה' ביום חמשים תקריבוהו, ואומר אינו זה מדרשו, אבל פשוטו
עד ממחרת השבת השביעית שהוא יום חמשים תספרו, ומקרא מסודרם הוא לשון רש"י ז"ל,
ואני תמה לפשוט זה עדיין אין לנו יודעין אם החג ביום חמשים, או באחרון לימי הספירה,
שעל כן פי' ביובל וקדשם את שנת החמשים שנה (פרשה כ"ה י'), וגם המדרש תמה לחכר
חמשים יום עסו והקרבנות, ואין לשון המקרא סובלו, גם המפסיק תחת מלת יום, ועוד לשתיהן
המקרא מיותר אחר שפירש שתתקיל הספירה ממחרת י"ט, ואנספור שבע שבועות תמימות,
ודעו שיכלה המספר לפני מחרת השבת השביעית, שהוא ראשון לשבוע השמינית, גם נודע
שהיום הבא אחר מ"ט הוא יום החמשים, אבל בברייתא דת"כ שנו תספרו חמשים יום, יכול
תספור חמשים, ויקדש חמשים ואחד, ת"ל שבע שבתות תמימות תהיינה, אי שבע שבתות תמימות
תהיינה יכול יספור מ"ח ויקדש יום מ"ט, ת"ל תספרו חמשים יום, הא כיצד מנה ארבעים

וואַסע, צאָהלט איהר פֿונאַציג
טאַגע: אונד ברינגט זאָרען
נייאע שפייזעאַפפער, דעם
עוויגען צו עהרען: (יז) אויז
אייערן וואָהנפלאַטצן ברינגט
איהר צווייא בראַרטע, צור
ווענרונג, פֿאַן

הַשְּׂבִיעֵת תִּסְפְּרוּ חֲמִישִׁים יוֹם
וְהַקִּרְבָּנִים מִנְחָה חֲדָשָׁה
לַיהוָה: י מִמִּזְבְּחֵיכֶם
תָּבִיאוּ י לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתֵּים
שְׁנֵי אַלֶּף דְּגוּשָׁה

רש"י

תרגום אונקלוס

שְׂבִיעֵתָא תִּסְפְּרוּ חֲמִישִׁין יוֹם
וְהַקִּרְבָּנִים מִנְחָתָא חֲדָתָא קִדְשָׁא
(יז) מִמִּזְבְּחֵיכוֹן תִּתְּנוּן לֶחֶם אֲרִטָּתָא
תְּרִיתִין גְּרִיצִין

בכלל והן ארבע' ותשעה יום: חמישים יום
והקרבנות מנחה חדשה לה' י ביום חמישים
תקריבו וזומר אבי זהו מדרשו אבל פשוטו עד
ממחרת השבת השביעית שהוא יום חמישים
תספרו ומקרא מסודר הוא: מנחה חדשה י
היא המנחה הראשונה שהובאה מן החדש ואם
תאמר הרי קרבה מנחת העמר אינה כשאר
כל המנחות שהיא באה מן השעורים: (יז) ממשבותיכם ולא מנחה לארץ: לחם
תנופה י לחם תרומה המורס לשם גבוה וזו היא

באור

ותשעה, וקדש יום חמישים כיוכל, והוא פשוטו של מקרא, וכך פרושה להודיענו שחג השבועות
אינו ביום מ'ט ולא ביום כ"א, הוכרטי שני הכתובים להאמר, תחלה באמר שבע שבתות תמימות
תהיינה, ותמימות בלי חסרון ותוספות, ושוב אין לעשות לספור חמישים יום, ועל כרחק
תספרו חמישים יום אינו לחשבון הספירה, אלא לעשות ההג ביום החמישים, ואילו לא אמר רק שבע
שבתות תמימות תהיינה והקרבנות מנחה וגו', הייתי אומר שיום מ'ט לספירה יהיה ההג
עכשיו שנאמרו שתיכן כך תפרש שבע שבתות תמימות תהיינה ימי הספירה, עד ממחרת השבת
השביעית תספרו חמישים יום, עד ועד בכלל, כמו עד יום האחד ועשרים לחדש בערב (שמיני
י"ב י"ח), שאם תספרו ממחרת השבת עד מחרת השבת השביעית חמישים יום, אז והקרבנות
מנחה וגו' בו תקריבו לא בסוף שבע שבתות, ואחר שתלה הספירה בשבתות תמימות לא ביום
ידענו כי תספרו חמישים יום אינו ספירה של מנחה, אלא חשבון בני אדם לקבוע יום ההג, לא
שהיה ראשון לשבוע קדשה, אלא מחרת השבת השביעית, שאין בספירה יותר משבע שבתות,
ולפי שאין ספירת יום חמישים זו למנחה לא אמר תספרו לכם, אלא שחמישים ז"ל למדו משה
שנחה למחני יומי ומנחה למחני שבע, אבל בכתוב אין זכר לימים שלא אמר והיו לך שבע
השבתות מ'ט יום, כמו שאמרה בשמטה ויובל, גם להלן אמר שבעה שבעות תספר לך
מנחה חרשה לה', היא מנחה ראשונה שבאה מן החדש, ואם תאמר הרי קרבה מנחה
העומר, אינה כשאר כל המנחות שהיא באה שעורים, מפי' רש"י ז"ל, וכן שנו בת"כ מנחה
חדשה שתהא חדשה לכל המנחות, כלומר שאין מביאין במקדש מנחה חדשה שנכרה בשנה
מנחה קודם שתי הלחם, שהוא זמן קציר חטים, כמו שאמר וחסג השבועות בכורי קציר חטים
(שמות ל"ד ד"ב), ומנחת העומר לא קרא הכתוב חדשה, לפי שאינה מחרת מנחות של חסג
שאפי' מנחת קנאות של שעורין אינן בחין מן החדש קודם לשתי הלחם, אבל שתי הלחם לא
הנריכה תורה שהיו ראשית הקציר, אלא מנחות הקציר החדש, רק שתהיה הראשונה מן
החדש, שאם אינה ראשונה אינה חדשה, שאם תפרש חדשה בעבור שהיא מן החדש גם אם
קדמו לה מנחות אחרות, היה ראוי לומר מנחת חדש, כמו וישן מנחת חדש תביא (לקמן ד' א'
או מנחה חדשה של תביאה חדשה: (יז) ממשבותיכם, ולא מנחה לארץ כן הוא בת"כ וכן
רש"י ז"ל, ואינו דומה א בכל משבותיכם לרעות מנחה לארץ, אלא ארץ משבותיכם, כמו
תבואו

אמר כג

תרגום אשכנזי ריב

שני עשר נים סלת תהיינה חמין
תאשינה בכורים ליהודה :
יה והקרבתם על הלחם שבעת
בבשים תמימים בני שנה ופר

פאן צווייא צעהנטהייל פיינען
סעהלו מיסען ויא זיין , אונד
אלו געוויארטען ברואר גע
באפען וערדען : דיועז זינד
ערוטלינגע , דעם עוויגען צום
עהרען : (יח) נעכט דיועם
אפפערט איהר זיבען שטיק
יאהריגע לאממער אהנע
אכוענרינד

בו

רשי

תרגום אונקלוס

המנחה החדשה האמורה למעלה : בכורים
ראשונה לכל המנחות חף למנחת קנאות הבא
מן שעורים לא תקרב מן החדש קודם לשתי
הלחם : על הלחם בגלל הלחם חובה ללחם :
ומנחתם ינסכיהם : כמשפט מנחה ינסכים
המפורשים בכל בהמה נפרשת נסכים שלשה
עשרונים

גריצו תרין עשרונין סולתא
והיו חמייע יתאפו בפדיון קדם
: (יח) ותקרבו על לחמא שבועא
אמרין שלמין בני שנה ותור בר

באור

כצו"א ארץ מושבותיכם אשר אני נותן לכם (במדבר ט"ו ב'), וכמו שכתב רמב"ן ז"ל : לחם
הנפוח , יפרש מה היא מנחה חדשה האמורה כאן , ואמר שאיננה מנחה כשאר המנחות
הקדשות , שהקומין והלבונה למונח , כי זאת תהיה לבד לחם חסוי להכיף אותו לה' כמו שאמ'
למטה בענין , אבל למונח לא יעלה : שחיים שני עשרונים , שתי לחמים , וכל אחת עשרון :
סלת חהיינה , סלת חטים : חמין , פרשנוהו (פרשה ב' י"א) , ויאמר רמב"ן ז"ל לפי שהם
טובה לה' , שחקות קטיר שזר לו , וקרבת התודה יביא על לחם חמין , ולדעתו ז"ל כאמר
מנחת העומר חובה לתודה , לפי שלא אמר עדיין קטיר חט' שהיה העיקר ולכן היא מנחה
ככל המנחות שיש מהן קומין למונח : בכורים לה' , פי' רש"י ז"ל ראשית לכל המנחות , חף
למנחת קנאות הבאה מן השעורים , לא תקרב מן החדש קודם לשתי הלחם , אבל בת"כ אמרו
על מנחה חדשה , אין לי (שהיא ראשונה) לא למנחות חטים , מנחת שעורים מניין , כשהוא
אמר וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה וגו' (במדבר כ"ח כ"ו) , אם אינו ענין למנחת
חטים , תכחו ענין למנחת שעורים , ועל בכורים לה' שנו , ר' שמעון אומר כאמר כאן בכורי'
לה' ויאמר להלן (פרשה ב' י"ד) , בכורים לה' , מה בכורים אמורים כאן של צבור , חף בכורי'
חמרים להלן של צבור , וכבר פרשנו זה (שם שם) , ואמר עוד אם תאמר זו מנח צבור ולהלן של
חיד , אמרת לאו אם זו ראשית קטיר אין הלן בכורים לה' , ואם הלן בכורים לה' אין זו ראשית
קטיר דברים המחוברים להלן אמרן הכתוב כאן , ופרשה נראה לי אעפ"י שהעומר ראשית
הקטיר , הייתי אומר מנחת יחיד מראשית קטיר שדהו גם היא בכורים לה' , עכשיו שנא' בשתי
הלחם בכורים לה' לפי שהיא ראשונה לכל המנחות לא בצבור ראשית הקטיר , למדנו שפרשת
אם תקריב מנחת בכורים בעומר של צבור מדבר , שהיא הראשונה לכל המנחות הנאות מן
החדש , שאם של יחיד קרא בכורים לה' , תהיה היא הראשונה מן החדש , ושיב אין עומר הצבור
ראשית הקטיר והבן : (יח) והקרבתם על הלחם , חובה ללחם , כך שט בת"כ , לא
הלחם מעכב את הכנאים , שהרי שט שם כנאים חפ"י שאין לחם , לא לומר שאין חובה היו'
מוספין , לא לי בשביל הלחם הם באין חובה ללחם , וכמו שפרשנו בעומר (פסוק י"ב) ,
כן פי' רש"י ז"ל על הלחם , בגלל הלחם חובה ללחם , הוסיף בגלל הלחם , שאינו בא בגלל
המוספין , אלא חובה ללחם , אבל בת"כ לא שנו בעומר (פסוק י"ב) חובה לעומר , אלא סתם
עומר בא אעפ"י שאין כנא , וכנא אעפ"י שאין עומר , וכאן שאמרו חובה ללחם , אינו לעכב ,
ולכן

אזכורניגד אונר צווייג
 ווידרער: דיוע זאללען גאנצע
 אפפער זיין, רעם עוויגען צו
 ערהרען, נעכט איהרעם
 שפיוועאפפער אונר טראנק-
 אפפער, פאם פליאר צו פער-
 צעהרען, צום אנגענעהמען
 גערוד, רעם עוויגן צו עהרען:
 (יט) איהר סאכט אויך אייגען
 ציגענכאק צו זינדענאפער:
 אונר צווייא שטיק יאהריגע
 לאמטער צו פריידענאפפער: (כ) רער פרוטער זאלל,

בן-בקר אחר ואילם שנים יהיו
 עלה ליהוה ומנחתם ונסכיהם
 אשה ריתניהת ליהוה:
 יט ועשיתם שעיר-עזים אחד
 לחטאת ושני כבשים בני שנה
 לזבח שלמים: כ והגף הכהן

אתם
 זאמט

תרגום אונקלוס

ר ש י

בר תזרי חר ודכריו תבין יהוה עלתא
 קדם יי ומנחתהון ונסכיהון קורבן
 דמתקבל ברעווא קדם יי: (יט) ותעברון
 צפיר בר עזין חר לחטאתא ותזין
 אטרין בני שנה לזכסת קורשיא:
 (כ) וירים בהגא יתהון

עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון
 לכבש זו היא המנחה והנסכים מני הדין לפר
 ושלישית הדין לאיל ורביעית הדין לכבש:
 (יט) ועשיתם שעיר עזים. יכול שנה
 הכבשים והשעיר האמורים כאן הם שנה
 הכבשים והשעיר האמורים בחומש הפקודים
 כשאתה מניע אבל פרים ואלים אינן הם אמור
 זעמיהו אלו לעמון ואלו לעמון אלו קרבו בגלל

באור

ולכן שני מיד כבשים אעפ"י שאין לחם, וכן שני (מנחות דף מ"ה ע"ב) הפר והאלים והכבשים
 והשעיר אינן מעבדין את הלחם, ולא הלחם מעבדין, ושעם טובה ללחם פירשו שם בגמרא,
 מלמד שנתחייבו כבשים קודם שנתחייבו בלחם, כלומר במדבר הביאו כבשים בלי לחם, לא
 כמו שפי' רש"י ז"ל טובה ללחם, שאם לא הביא לחם אינו מביא כבשים, ואין הדבר כן אולי
 כתחלק לו שנה כבשים האמורין בפסוק זה עם ב' כבשים של שלמים, שלדעת ר"ע אם אין לחם
 אין כבשים, כמו שאפרש: יהיו עלה, תחלה מונה מספר הקרבנות, וחזר לומר יהיו עלה
 לה', ולא אמר והקרבתם על הלחם לעולה שנת כבשים, שאילו כן הייתי אומר שזעבדין זה
 את זה, עכשיו שהפסיק הענין ואמר יהיו עלה לה', מלמד שעל כל פנים יקריבו לה לעולה
 אעפ"י שאין לחם, וכל שכן שיביאו לחם אם אין קרבנות, שהרי אמר על הלחם, שתלחן
 הכתוב בלחם, וזהו לדעתי פי' הלמוד הזה שאינו מפרש בגמרא: ומנחתם ונסכיהם, עם
 מנחה שלהם ונסכים שלהם, כמו שהן מפורשים בכל שהמה נפרשת נסכים, שלשה עשרונים
 לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש, ונסכיהם מני הדין לפר, ושלישית הדין לאיל ורביעית
 הדין לכבש יין לא כבש העומר שנתנה במנחתו: (יט) ועשיתם שעיר עזים, יכול שנת
 כבשים ושעיר האמור בחומש הפקודים הם שנת כבשים ושעיר האמורים כאן, כשאתה עושה
 לפרים ואלים אינן הן, אלא אלו קרבו בגלל לחם, ואי בגלל היום, כן הוא כבר יתא דת"כ,
 וכן פי' רש"י ז"ל, כלומר אעפ"י שאין כבשים ושעיר שנתנה זו עם אותן שנתנה פנחס,
 מפרים ואלים תדע שאינן הן, שהרי כאן פר אחד ואלים שנים, ואם פרים שנים ואיל אחד,
 ואמרו בגמרא לחוק זה שנס נתנה הסדר כאן עוקר כבשים תחלה, וזהו כ"כ פר ואלים, ואם
 פרים ואיל תחלה וזהו כ"כ כבשים, וכן הדעת שנתנה שאין בכל הפרשה המוססין, לכה כבש
 העומר וקרבתו הבאין על הלחם, מכלל שאינן עוספין, אלא זה בשביל העומר ואלו בשביל
 הלחם

אמר כג

תרגום אשכנזי ריג

אתם על לחם הבכרים תנופה
לפני יהוה על שני כבשים קדש
יהיו ליהוה לכהן: כא וקראתם
בעצם היום הזה מקרא קדש

ואמט דעם כרארע דער
ערוטר'ינגע, פאר דעם
עוויגן, איינע ווענדונג מאכען
מיט דען צווייא לאמסערן:
זיא זאללען דעם עוויגען געש
הייליגט אונד דען פרוזטערז
זיין: (כא) אן עכען ריועם
טאג זאללט איהר פעזט פערש

יהיה

קינדריגען, הייליגע פערקינדריגונג זאלל

תרגום אונקלוס

רש"י

הלחם ואילו למוספין: (כ) והניף הכהן
אותם מטפה מלמד שטעוין תנופה חיים
יכול כולם ת"ל שני כבשים: קדש יהיו. לפי
שלא יסיד קדשים קלים החקק לומר בשלמי
כבוד

יתחזן על לחם פבוריא ארטא קדש
על תביו אקרו קדשא יהון קדש
לקחנא: (כא) ותערעון כקרו יזמא
הריו טערע קדיש יהא

באור

הלחם: לזבח שלמים, שהיא זבחתן לשם שלמים, כך הוא בת"כ ובסמוך יתבאר בעו"ה:
(כ) והניף הכהן אחם וגו' תנופה, מלמד שטעוין תנופה חיים, שאילו זה תנופת חיה וזוק
כבר נאמר בפרשת טו, וכתוב שם מובחי שלמים לכלול שלמי צבור שטעוין תנופת חיה וזוק,
אם כן תנופה האמורה כאן שריכין תנופה מחיים, וכן אמרו בגמרא (מנחות דף ס"ב ע"ב):
על לחם הבכרים וגו' על שני כבשים, פי' רש"י ז"ל יכול כלם, ת"ל על שני כבשים,
תפס דעת ר' יוסי בן משולם שאמר כבשים על גבי לחם, ומה אני מקיים על שני כבשים להוציא
שנעה, ולפי' זה יאמר והניף הכהן שני הכבשים תנופה על לחם הבכורים, ולפי הפשט והניף
משך עבשו ואמר עמו, והניף אותם שני כבשים הנזכרים לפניו על לחם הבכורים, וכן יניף
לחם הבכורים על שני כבשים, ואם אין לעשות שתי תנופות כמו שבארנו (פרשה ח' כ"א)
עלת על משמש כמו פסוק וכמ"ס (פרשה ט"ז י"ד) שהייתי אומר שיניף הכבשי לבד פסוק ללחם,
לכך הוסיף על שני כבשים שגם הלחם בתנופה, ומניף אותן כאחד שמוכין זה לזה, וזה כדעת
רבי שאמר מניח זה בנד זה ומניף, ובגמרא הקשו והא כתיב על, ומרט רבי סבר על בסמוך:
קדש יהיו לה' לכהן, מוסב על הכבשים ועל הלחם, לפי ששלמי יסיד קדשים קלים ונשרם
כאכל לכל טהור, יכול אף אלו כן, ת"ל קדש יהיו לה' שהן קדש קדשים, כחטאת וכאשם
שבשרן נאכל לפניו מן הקלעים לזכרי כהונה, כן אילו לכהן הם, וכן לפי שאין דבר מלחם
הבכורים קרב לגבוה, שהרי הם חזן, ואמר עליהן קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואי המזבח
לא יעלו לריח ניחח (לעיל ב' י"ב), וכמו שפרשנו שם, יכול שנתרין לזרים כמו לחמי תודה,
ת"ל קדש יהיו לה' לכהן, שנאכלין לבד לכהנים, ושתייהן משלחן גבוה הם זוכים, שהם קדש
לה' והוא כ"ה ויכה אותן לכהן, ובגמ' (מנחות דף מ"ב) אמרו מי כתיב קדש יהיו לה' ולכהן, לה'
לכהן כתיב, כדרכי הוגא דאמר רב הונא קנאו השם ונתנו לכהן, וזה כדברנו, כך נראה
בעיני פשוטו של מקרא: (כא) וקראתם בעצם היום הזה, זה שאמרתי אשר תקראו אותם
מקראי קדש אלה הם שועדי, גם היום הזה נכללן, כי תקראו בעצם היום הזה, ופי' איזו
קריאה, ואמר מקרא קדש יהיה לכם, שתייתדו היום הזה ענין שאר הימים, שכל מלאכת
עבודה לא תעשו בו, אבל כריך טעם למה הוסיף ט בעצם היום הזה, ולא אמר סתם כמו
בשאר המועדים, ומהו פי' בעצם היום הזה? וראב"ן ז"ל האריך לדבר על זה (פסוק כ"ט),
ותוכן דבריו שהמפרשים פראשו גוף היום הזה, וכן ולחם וגו' עד עצם היום הזה (פסוק
י"ד)

ואלל עו אייד זיין, אונד איהר
ואללם קיינע האנדווערקו-
אדבייט פערריכטען: רייעו
זיין איין עוויגעו געועטץ,
אין

יהיה רככם כל-מראכת עבודה
לא תעשו חקת עולם בבר-
טושכתיכם

תרגום אונקלוס

יהי לכון כל עבדת פולחן לא תעבדון קים עלם בקל טותבניכון

באור

י"ד), עד גוף היום, וכן בעצם השמים לטהר, גוף השמים, שאין לפרש עצם היום תענונו
וכמו, שהרי גם הלילה בכלל, וביום הכספים מפרש מערב ועד ערב תשבתו שנתכם (פסוק
ל"ב), אלא לפי שנה לספור מיום הבאת עומר להקריב מנחה חדשה ולהביא קרבנות האמורי
בענין, הייתי אומר שהמועד תלוי באלו, ובשאר מנחה וקרבן אינו מועד ולא מקרא קדש,
אמר בעצם היום היום מקרא קדש, גוף היום הוא מקרא קדש ואסור בעשיית מלאכה, וכן
ביום הכספים לפי שנה ביום זה עבודות קרבנות לכפר על ישראל, לכן כשנה על אסור מלאכה
ועטוי היום, אומר בהן בעצם היום הזה, שהן תלויין בגוף היום, ואפי' בזמן שאין קרבן טהנים
אלו, וכן באסור קדש שאמר עד הביאכם את קרבן אהיכם, הונרך לומר עד עצם היום הזה,
שאסור קדש תלוי בגוף היום הזה, שאפי' בזמן שאין עומר, החדש אסור לפנינו ומותר לאחריו,
ומלת עצם על כח הדבר ותקפו, ולכן יזכיר בימים הנזכרים בעצם היום, כלומר שנהגים
הדברים בכח עצם הימים, לא נעבור דבר אחר שהן הקרבנות. ולדעתי אמת כי בעצם היום
גוף היום, אבל לא מטעמו לבד שא"כ אין טעם למליצה זו כשהיא סמוכה לענינים אחרים,
כמו בעצם היום הזה בא נח ואם וחס ויפת (בראשית ז' י"ג), וימל את כשר עדלתם בעצם היום
הזה (ס' י"ז כ"ג), וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה לאמר, עלה אל הר העברים הזה וגו'
(דברים ל"ב מ"ז מ"ח) ודומיהם, אלא לפי שמלת יום בלשון תורה גם על מעת לעת כ"ד שעות,
והוא יום הנאמר בקרבנות כמ"ס (פרשה ז' ט"ו), ועיקרו על יום של מעשה בראשית שהו' מערב
ועד ערב, שעליו נוסדות כל המצות, ואין צורך להודיע כן בהם, שכבר פרש הכתוב כן בחג
המצות שאמרה בערב תאכלו מצות, ואמרה מיום הראשון עד יום האחד ועשרים לחדש בערב,
ולפי שיום הנאמר בקרבנות על מעת לעת, הוצרכו חכמים ללמוד יום אחד האמור באותו ואת
בט מיום אחד האמור במעשה בראשית, כמ"ס שם (פרשה ד' כ"ד ט), לפי שמוך לקרבנות,
לכן בחג המצות שלא נכתב טעם החג בתורה כמו חג המצות וחג הסוכות, אלא אומר שבוים
החמשים לספירה נקריב מנחה חדשה לה', ונביא עולה ומטאת ושלמים גם מוספין, והיינו
אומרים שדומה יום זה ליום ט"ז בניסן שמקריבין בו מנחת העומר וכבש לעילה ומוספי היום,
ואיכט מקרא קדש ולא אסור מלאכה, על כן אומר שהוא מקרא קדש ואסור במלאכה, ואילו
לא אומר בעצם היום הזה, הייתי אומר לפי שמקרא קדש זה ואסור מלאכה בעבור קרבנות
היום, יהיה קדושתו ואסור מלאכתו ביום שמקריבין בו, ובלילה שלאחריו שנאכלים בו המנחה
והמטאת והשלמים, לכך נאמר בעצם היום הזה, היום עצמו ובפני עצמו שהוא יום של מעשה
בראשית, אבל מעת לעת אעפ"י שמקרא יום אין כלו עצם יום אחד, וכן יום הנק' שאיט מקרא
קדש, רק טוה להקריב בו מנחת העומר וכבש לעילה ומוספי היום, הייתי אומר לדעת האומר
עד ועד בכלל שהוא יום של קרבנות, ואסור החדש ביום ההקרבה וליילה שלאחריו, לכך נאמר
בעצם היום הזה שהוא יום של מעשה בראשית, וכן לדעת האומר עד ולא עד בכלל, הייתי
אומר שאסור עד שיביאו הקרבן, שאלו מתחיל יום זה, כאפי' עד עצם היום הזה להתיר משהאמר
העומר ומטעם שפרשט (פסוק י"ד), וכן ביה"כ כמו שאפרש, ומעתה זכרון מליצה זו בכל
המקומות על דרך זה, שלא תאמר שנכנסו בתיבה בנהרדים עד נהרדים של יום שלאחריו, לא
בעצם היום הזה שמעשה הכל באותו היום, שהוא יום י"ז לחדש השני, וכן לא תאמר שאל
אברהם חנשי ביתו מעת לעת, אלא בעצם היום הזה שנדבר עמו קידם בוא השמש, וכן באותו
היום שנדבר עם משה, טוהו עלה אל הר העברים, וכמו ראיה ברורה מכתוב ויהי לעת בא

מוֹשְׁבֵי־יִשְׂרָאֵל לְדִרְיָכֹון :
 כִּי וּבִקְצֵרְכֶם אֶת־קִצֵּיר אֶרְצְכֶם
 לֹא־תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֵךְ בְּקִצְרֶךְ
 וּלְקַט קִצִּירֶךְ לֹא תִלְקַט לְעַנִּי
 וּלְגֵר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם : פ

חמישי
 כג וידבר יהוה אל-משה לאמר:

דבר

גאטט! (כג) פֿערנר שפראך דער עוויגע צו משה, וויא פֿאלגט: זאגע

אין אללעו אייערן וואָהנ־
 פּלאַטצען, פֿיר אייערע נאָך־
 קאָממען: (כג) אינרעם איהר
 אָבער אין אייערם לאַנדע
 אָרנטע האַלטעט, זאָללוט
 דוּא דוּא ווינקעל דוּינעז
 פֿעלדעז ניכט פֿאַלליג אָב־
 מאַהען, נאָך צור נאָכלאָזע
 דוּא איינצעלנען אַעהרען
 אַויפֿוועזען: זאָנרען דוּעז
 אַללעז דעם אָרמען אַונד
 פֿרעסרלינג אַיבערלאַסען,
 אַיך, דער עוויגע אייער
 זאָגע

רשי

תרגום אונקלוס

צבור שהן קדשי קדשים: (כב) ובקצרכם.
 חזר ושנה לעבור עליהם בשני לחוין: אמר ר'
 אבדימי ברבי יוסי מה ראה הסתוב ליתנה
 באומנע הרגלים פסת ועזרת מכאן וראש
 השנה ויה"כ (ומנ) מכאן ללמדך שכל הכות
 לקט שכחה ופאה לעני כראוי מעלין עליו כאלו
 בנה בית המקדש והקריב עליו קרבנותיו
 בתוכו: תעזב: הנח לפניהם והם ילקטו ואין
 לך לסייע לאחד מהם: אני ה' אלהיכם: נאמן
 לשלם

מוֹתְכֵי־כֹון לְדִרְיָכֹון: (כג) וּבִקְצֵרְכֶם
 אֶת־הַקִּצֵּיר דְאֶרְעֵכֶון לֹא תִשְׁצִי פֶּאָתָא
 דְחַקְלֶךְ בְּחַצְרֶךְ וּלְקַטָּא דְחַצְרֶךְ לֹא
 תִלְקַט לְעַנִּי וּלְגֵירֵי תִשְׁבֹּק יְתָהוּן
 אֲנִי יְ אֱלֹהֵיכֶון: (כג) וּמְלִיל יְ עַם
 מִשָּׁה לְמִימֵר: מליל

באור

האשע זיה יהושע וזירידוס מעל הענים ויסליכ אל המערה אשר נחבאו שם וישמו אבני גדולות
 על פי המערה עד עתה היום הזה (יהושע י' כ"ו), שלא תחשוב לפי שהי' סמוך לשקיעת החמה
 היתה שימת האבנים בגילה שלאחריו, על כן אמר עד עתה היום הזה, הכל נעשה בעתם יום
 זה קודם הערב: מקרא קדש יהיה לכם, וזה מנות עשה לקדש היום ההוא על דרך שפרטנו
 למעלה (פסוק ב' ופ' ג') ומי שאינו מקדשו אינו עובר בלאו, ואח"כ אמר כל מלאכת עבודה לא
 תעשו, שעל עשיית מלאכה עובר בלאו, וכן אמר בשבת: חקת עולם, פרשתיו: בכל
 מושבתים, אפילו אם אין קרבנות, תהיה הספירה ויום המזבחים מקרא קודש ואסור במלאכת
 עבודה, וגם אם תפרש בכל מושבתים, אפילו בלאו בומן שהמקדש קיים, מלת לדורותיכם
 כולל כל הדורות גם לאותן שנולדות: (כב) ובקצרכם, פרשטוהו (פרשה י"ט ט'), וחזר ושנה
 לעבור עליהן בשני לחוין, מפי' רש"י ל', ויתכן לפי הפשט, בעבור שנה על הקרבנות העומר,
 שהיא ראשית קניז שערים, ועל שתי הלחם שהיא ראשית קניז חטים, שהן תבואות השדות
 כלם, חזר והזהיר על פאה ולקט, כלומר כמו שזויתך להביא לי ראשית כל קניז, כן תתן
 סוף כל קניז שלך לעניים, ואם תעשה כן תנודך בכל מעשה ידך, ולכן לא זכר גם העוללות
 והפרט שכתב, כי אין ענין למה שאמור נפרשה: תעזב אחם, לשון עזיבה על הסוגה
 לבטל מן הדבר ואין לו עוד עסק בו, והוא קרוב לשכחה, כמו עזבתי ה' וה' שכחתי (ישעיה מ"ט
 י"ג), וכן ינהג עם הפאה והלקט, והוא מפי' רש"י ל' הנח לפניהם והם ילקטו, ואין לך
 לסייע אחד מהם: אני ה' אלהיכם, פרשטוהו (שם ב'): (כג) וידבר ה', אלל סג השבועות
 לא

כד דבר אר בני ישראל לאמר
בחדש השביעי באחד לחדש
יהיה לכם שבתון זכרון תרועה

(כד) זאגע דען קינדערן
ישראל'ן פאלגענרעו : אים
ערזטען טאגע דעו ויבענטען
מאנאטן, זאללאיין רוהעטאג
זיין, אן וועלכעם צום אן
דענקען געכלאזען : אונד

תרגום אונקלוס

רש"י

(כד) טליל עם בני ישראל לטיקד
בירחא שביעאה בחד לירחא יהא
לכון נחא דוקבן יבקא טערע

לאלס זכר : (כד) זכרון תרועה. זכרון פסוקי
זכרונות ופסוקי זמירות לזכור לכס עקידות
יכס

באור

לא אמר וידבר, לפי שמועדו תלוי בזיוס תטפת העומר, אבל יום התרועה ויה' כיוס הסכות,
שכל אחד מועדו מפורש נאמר בכל אחד דבור בפני עצמו : (כד) בחדש השביעי באחד
לחדש, לפי שלא אמר באחד לחדש השביעי, אשכוב שער הכתוב הוא בחדש השביעי גם בו
לכס מועדי ה' כמו בחדש הראשון, והולך ומטה באחד לחדש מועד זכרון תרועה, ובעשור
צו' יה' כ', ובט' ו' ב' ו' סג' הסכות, וכן מונה מועדי חג הראשון בי' ד' ב' פסח ובט' ו' ב' חג המצות,
אבל חג השבועות לא תלה בחדשו, אלא ליום חמישים מע' ו' שניסן, ואם כן המועדים כלם
תלויים בחדש הראשון שנה להיות לישראל ראש קדשים, ובחדש השביעי שהיה ראש קדשים
קודם מתן תורה, כמו שאמרו במכילתא לכס ראש קדשים ולא לחדש'ר, כי הקדמונים היו
מונים מתשרי, לפי שחדש זה נבראו שמים וארץ כדברי ר' אליעזר גרשון דבריו, כמו שכתב
רמב"ן ז"ל בפרשת נח, ואומר אני שעל כן נקרא החדש השביעי ירח האתנים, שהתקבצו
המפרשים ז"ל בפירושו, ולדעתי ענינו החדש שבו נבראו יסודות השמים והארץ, כי מלת איתן
על הכחות הנטועים בשמים ובארץ מעת היותן, כמו והאתנים עוסדי ארץ (מייכה ו' ב'), וכן
איתן מושבך (במדבר כ"ד כ"א), כלומר מושבך מנבר טבעי, וראיהו אים בסלע קנך, ודרך
בגדים איתן (משלי י"ג ט"ו), פי' כל כך חזק, כמו כח איתן, נחל איתן (דברים כ"א ד'),
שאינו עשוי בידי אדם אלא בטבע וכן כלם, וזה ראיה לדעת ר' אליעזר, ואם כן באחד לחדש
השביעי הוא ראש השנה, וכמו שתקטו אנשי כנסת הגדולה בתפלה זה היום תחלת מעשך זכרו
ליום ראשון, ולא יראו הכתוב כן, לפי שראשית השנה הוא בהכנס השמש במזל מאזנים,
ואין זה בכל שנה באחד לחדש השביעי, שאין שנת המחזור של ישראל שזין זו לזו, אבל בא'
לחדש השביעי גזרת הכתוב הוא, והוא ממועדי ה', ובספר יחזקאל נאמר בכ"ה לגלותנו בראש
השנה בעשור לחדש השביעי (יחזקאל מ' א'), אולי בשנה ההיא פגע יום ראש השנה הנמור בזיוס
העשירי, אלא שרבותינו ז"ל פראו שהיה שנת יובל : שבחון, אין שנתון כמו שנת, שלא קרא
הכתוב שנת כי אם יום השביעי ויה' כ', לפי שאסורין גם במלאכת אוכל נפש, ושאר האועדים
כמו ר"ה וסוכות נקראו שנתון, וכמו שרמזנו (פסוק י"א), וגם אונקלוס ז"ל תרגם שנת שנתון
של שנת ויה' כ' שנת שנתא, וכל שנתון של מועדים תרגם כייחא, וזהו מנת עשה שיהיה לטו יום
שנתון, ואחריו ל"ת כל מלאכת עבודה לא תעשו, וכן אמרו רבותי שנתון עשה, וזה כמו
השנת שיש בו עשה שנת לה' אלהיך, ופרשנו (פסוק ג') שהיא נגד שנת ימים תעבוד שנת
העבודות שאינן בלאו, הן בעשה, וכן במועדים עובר על מצות שנתון. וראיתי שכן דעת
רמב"ן ז"ל שכתב שהוא מנוה להיות לטו מנחה בזיוס טוב ואפי' מדברים שאינן מלאכה, שלא יעשה
כל היום למדוד התבואות, ולסקול הפירות והעמנות, ולעלא החביות יין, ולפנות הכלים
והאבנים מבית לבית וממקום למקום, ואם היתה עיר מוקפת תימה ודלתותי נעולות בלילה
יהיו עומקים על החמורים, ואף יין וענבים ותאני' וכל מאש יביאו בי"ט, ותהיה השוק מלא
לכל מקח וממכר, ותהיה המנות פחותה והתבואות מוקף והשאלנים על שלח' והזהובים לפני'
ויהי

מִקְרָא קֹדֶשׁ: כה כָּל-מִלְאכָת
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם
אִשָּׁה לַיהוָה: ס כו וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: כז אֵלֶיךָ

בעשור

פֶּאֱלַגֶט: (כו) הינגעגען

אונד הייליגע פֶּעזטפֶּערקייט
דינגג געהאלטען ווירד:
(כה) קיינע האַנדווערקוי
אַרבייט וואָללט איהר פֶּער-
ריכטען: אונד דעם עוויגען
צו עדרען, פֶּייאראַפֶּער
ברויגען: (כו) פֶּערנר שפראַך
דער עוויגע צו משה, וויי
פֶּאֱלַגֶט אַם

רש"י

תרגום אונקלוס

מִקְרָא קֹדֶשׁ: (כפ) כָּל עֲבִידַת פּוֹלְחָן
לֹא תַעֲבֹדוּן וְתִקְרְבוּן קֹדֶשׁ קֹדֶם יי:
(כו) וְשִׁלִּיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִטְרָ:
(כו) בָּרַם בעשורא

יחזק שקרב תחתיו איל: (כה) והקרבנתם
אשה המוספין האמורין בחומש הפקודים:
(כו) אך כל אכין ורקין שנתורה מעושין
מכפר הוא לשנים ואינו מכפר

באור

והיו הפועלי' משכימים למלאכתם ומשכירים עצמם כמו בחול לדברי' אלו וכיוצא בהם, כי
הימים טובים וגם השבת שבתים ככל אלה ואין בהם משום מלאכה, לכך אמרה תורה שנתון
מיהיה עם שבתיה ומנוחה, לא יום טורח ועמל, וזה פי' טוב ויפה, אלו דברי הרב ז"ל,
והעיקר שבהיותם מוסכימים לפרשטו ומלמדים להועיל: זכרון חרועה, זכרון של תרועה,
שזכרו לפני המקום ב"ה על ידי תרועת שופר שתרועו בו, ולהלן פירש יום תרועה יהיה לכם
(במדבר כ"ט א'), שהתרועה טובה, וכאן פירש שתרועתו מוכרת אותנו לפני אלהים, ולהלן
אמר וזיום שמתכם ובעוועדיכ' וגו' ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם וגו' והיה לכם לזכרון
לפני ה' אלהיכם (במדבר י' י'), איננה כמו התרועה הנזכרת כאן, כי היא בכל השועדים
גם בדאשי קדשי, ועל הקרבן כאמרו על עולותיכ', וכאן מיוחד יום זה לבד לתרועה, ולא
על הקרבן, שהרי אמר' אחר והקרבנתם אשה לה', לא להלן בחצוצרות, וכאן תרועת שופר,
להלן במקדש על הקרבן וכאן גם בגבולין לכל ישראל, וראיה קודם זכר המוספין, הקדים
יום תרועה יהיה לכם, גם תלה התרועה בזיום, שהיא חובת היום אעפ"י שאין קרבן, ועוד
להלן אמר ותקעתם, וכאן הקפיד על התרועה, שאעפ"י שלמדנו שכל תרועה תקיעה לפנייה
ותקיע' לאחריה, ראינו שהתרוע' עיקר בזיום זה אלא שהתור' לא פירשה למה תרועה, ולמה
לנו לזכרון בזיום זה זכרון יותר משאר הימים, אבל כלמד מענינו שסוף ליום הסליחה, ונדע
כי יום תרועה זה הוא לעורר רחמי אלהינו שיזכרנו ברחמי' שנהיה כדאים לסליחה, והרי מצינו
הרי היום ויבואו בני האלהים להתיב על ה' (איוב א' ו'), למדנו שיסלמעלה מאטיני' ומלמדי'
סכה על מעשה בני האדם, וכן כתוב אבל מביהו בן יעל, וכן טעם מנות התרועה, כי היא
קודם בעת צרה, שכן נאמר וכו תבואו מלחמה על הצר הנורר אתכם והרעותם בחצוצרות
וכתרתם לפני ה' אלהיכם ונושעתם מאויביכם (במדבר י' ט'), ולכן גם בזיום זה טיה על
התרועה, אלא שהיא באופר, כמו שלמדו רבותינו מן מעבירו שופר הנאמר ביובל, גם רש"י
לפי' זכרון תרועה, ע"י התרועה תוכרו למקום, כדכתיב והרעותם בחצוצרות וזכרתם
ל' ונושעתם מאויביכם, גם רש"י ז"ל פי' הכתוב על דרך זה, וכן תרגם הרב העשתיק
(ל' וועלכם טום אנדענקן גבלחון), אבל רש"י ז"ל פי' זכרון תרועה, זכרון פסוקי זכרון ופסוקי
הצרות, לא רנה רבינו ז"ל רק לתת טעם לתרועת יום זה שהיא לעורר רחמים, ושראוי להתפלל
להתחנן שיזכרנו לטובה בזכות קול תרועתנו, והן הן פסוקי זכרונות ואופרות שתקנו לנו
הרי נקטת הגדולה בתפלה, ועל כן נאמר כאן זכרון שנתון בתרועה זו שיזכרנו ברחמים:

אם צערה נטען טאגע דיוען
 זיכענטען טאנאטו (עו איזט
 דער פערזאן-זונגוטאג) ,
 זאלט איהר הייליגע פעוטע
 פערקינרוגג אונד פאזטטאג
 האלטען: אויך איין פייאר-
 אפער דעם עוויגן צו עהרען
 ברינגען : (כח) אן דיועם
 טאגע זאלט איהר קיינער-
 לייא קונזטארבייט פעררייכ-
 טען: דען עו איזט דער פער-
 זאנהונגוטאג, אן וועלכעם
 איהר פערזאנהנט ווערדעט,
 פאר דעם עוויגען אייערם
 גאכטע : (כט) דעו יערע
 פערזאן, וועלכע

ה בעשור לחדש השביעי הזה
 יום הכפרים הוא מקרא קדש
 יהיה לכם וענייתם את
 נפשתיכם והקרבתם אשה
 ליהוה: כח וכרמלאכה לא
 תעשו בעצם היום הזה כי יום
 כפרים הוא לכפר עליכם לפני
 יהוה אלהיכם: כט כי כל הנפש

אשר

רש"י

תרגום אונקלוס

מכפר על שאינס שבין: מקרא קדש קדשהו
 בכסות נקיה ובתפלה ובשאר ימים טובים
 במאכל ובמשתה ובכסות נקיה ובתפלה:
 והאבדת
 קדם יי: (כח) וכל עבודה לא תעבדו וקראו יום ארי זקא הכפא
 הוא לכפא עליכון קדם יי אלהכון: (כט) ארי כל אגש

באור

(כח) והקרבתם אשה לה, המוספין האמורים במקום הפקודים, מפ"י רש"י ז"ל: (כט) ארי
 בעשור לחדש השביעי הזה, כל חכין ורקין שבתורה משעטין הן, מכפר הוא לשבין ואגש
 מכפר לשאינס שבין, לשון רש"י ז"ל והוא ממדרש רבותינו ז"ל, ורמב"ן ז"ל פי' אך כש חכין
 לאמת העבין, כמו חכין נודע הדבר (שמות ב' י"ד), וכן אך בעשור לחדש, מנטיס שבעשר
 לחדש יהיה יום כפורים, ואיני יודע איך יפרש הרב ז"ל אך נמשה עשר יום (פסוק ל"ט), כי
 אין סס נורך הנטחה לאמת הדבר, ורש"י ז"ל פי' אך בעשור וגו' בשאר י"ט הותרה עלאת
 אוסל נפש, אבל יה"כ שהוא יום ענוי כל מלאכה אסורה בשבת, ולדעת זו טעמו כטע' אגל,
 ואפשר ששער הכתוב הוא אעפ"י שכל המועדי' האמורים למעלה הם מקרא קדש גם להרשת
 בהן בשמחה ובסעודה, וכמו שאמר במ' עורא על ראש השנה, הנה בעשור לחדש יום הכפור
 הוא, מקרא קדש יהיה לכם, תקדשוהו בכל דבר מלבד בשמחת מאכל ומשתה ושאר מעני'
 אלא וענייתם את נפשותיכם: וענייתם, פרשנוהו (פרשה ט"ז כ"ט): והקרבתם אשה לה,
 כדכתיב באחרי מות ונפנתם, לשון רש"י ז"ל: (כח) בעצם היום הזה, כבר כתבנו
 (פסוק כ"א) מה שפי' רמב"ן ז"ל בזה, ומה שגראה לנו, וכן כאן לפי שתלה הכתוב הכסיה
 בקרבנות שיקריב הכהן המשיח ביו' הזה, הייתי חומר שמעת שמתיל העבודה אביר בולחיה
 וחייב בענוי, לא קודם לכן ולא אחרי כן, לכן אמר בעצם היום הזה, בעטמו של יום זה שהו' מעשר
 עד ערב, וחומר הטעם כי יום כפורי' הוא וגו', שהיו' ענמי כפורים לכפר עליכם, גם אם היו'
 קרבנות, ולכן היום כלו אקור במלאכה וקייב בענוי: לפני ה' אלהיכם, פרשנוהו (פ"ט ז"ל)

הענה

אשר לא תענה בעצם היום הזה ונברתה מעמיה: וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאברתי את הנפש והוא מקרב עמיה: לא כל מלאכה לא

וועלכע אן דיועם טאגע ניכט פאזטעט: זאלל אויו איהרער נאציאן אויגעראט טעט וועררען: (ל) אונר אוינע אעדע פערזאן, ריא אן עכען דיוען טאגע אירגענר אוינע קונטארבייט פערריכטעט: דיאזעלכע פערזאן ווילל איך אויו איהרער נאציאן פער טילגען: (לא) גאר קיינערלייא קונטארבייט זאללט

תרגום אונקלוס

די ראיתעני בקרו יומא תדון וישתצי מעמיה: (ל) וכל אנשי די יעבר כל עיבידא בקרו יומא תדון ואוקיר ית אנשא ההוא טגו עמיה: (לא) כל עיבידא לא

רש"י

(ל) והאברתי • לפי שהיא אומר כרת בכל מקום ואיני יודע מה הוא כשהוא אומר והאברתי למד על הכרת שאינו אלא אבדן: (לא) כל מלאכה וגומר • לעבוד עליו בלאוין הרבה או להזכיר על מלאכת לילה כמלאכת

באור

(כט) הענה, שבכין פועל אש' לא תענ' ע"י מניע' המאכל והמשק': ונכרחת, פרשתיו (ס' כ"ג') (ל) והאברתי את הנפש ההוא, לפי שהוא אומר כרת בכל מקום, ואיני יודע מהו כשהוא אומר והאברתי, למד על הכרת שאינו אלא אבדן, לשון רש"י ז"ל מכרייתא דת"כ, ופי' דכתיב הלל שזאבדו מן העולם בקיור ימים, והרב בעל ק"א ז"ל השיב עליו שא"כ מהוא אבדן, ומה דבר אחר יש, ואין זה שאלה, שהייתי אומר שיכרת גם לעה"ב, עוד הקשה דכרת במשמע יותר קיור ימים מוהאברתי, ועיד שאין מיתה קרויה אבדה, אם הנפש קיימת, וגם זה רעוע שמכתיב כלט אבדתי (במדבר י"ז כ"ז), על המות, וכאמר ויאבדו מתוך הקהל (שם י"ז ל"ג), ושמינו (חלק דף ק"ט ע"ב) ר' אליעזר אומר עליהם הכתיב אומר ה' ממות ומחיה מוריד שאול ויעל, והרב ז"ל פי' למד על הכרת שאינה מת בקיור שנים, אלא אבדן אבדות נפש, כאבדה שלא תמאח עוד. ואין כן דעתי אלא גם כרת על הנפש, שהרי אמרו הכרת תכרת בעה"ז תכרת לעה"ב, אלא כך פי' כרת זה של נפש איני יודע מהו, אם כרת ממש כענין הכרת מן השרש שלא ישוב אליו עוד ויחזר ויפסד, או כמו ספר כריתות (דברים ד' א'), שמתרסקין זו מזו, ואפשר לשוב, כשהוא אומר והאברתי למדת שאיני כריתה ובעלה, אלא אבדן כדבר הנאבד שמתרסק וחוזר וממאח, כמו ונאז האובדים בארץ אזור (ישעיה ד' ג'), כי רחום ורחמן ה', ואחר כלות עונש הכרת שתאבד הנפש מעמה, ישוב וירחס עליה, ואיך כל הכריתות אבדן ממש, והרי שנינו כל ישראל יש להם חלק לעה"ב, לבד מאותן השנויין שם, אבל קיימי כרת בכלל כל ישראל הן: (לא) כל מלאכה לא תעשו, פי' רש"י ז"ל לעבוד עליו בלאוין הרבה, או להזכיר על מלאכת לילה כמלאכת יום, ושני הפרושים תשוהו, והרא"ש ז"ל בתקשה בזה ולא יבא הדבר כהוון, ולדעתי לפי שבכל המועדים נאמר כל מלאכת עבודה לא תעשו, להתיר אוכל נפש והזבחה מראות לרשות כמ"ס (פסוק ו'), וביום הכפרים אומר וכל מלאכה לא תעשו, הייתי אומ' שע"כ אסר אוכל נפש לפי שהוא יום ענין ואסור באכילה ובשתיה, אבל הוכח' שהותרה בכל המועדים וכן הנערה מותרין גם ביה"כ, ואיני דומה לבשת שני שנת השם מכל מלאכתו אשר הכל, אבל יה"כ שזה נעשמו לכל המועדים ואין בויהן אלא מלאכת

ואללם איהר אן דעמועלבען
טהון : דיועו וייא איין עוויגעו
געועטן , אין אללען אייערן
וואהנפלאטצען : (לג) עו וייא
אייד איין גראסער רוהעטאג ,
אונד איהר זאללט פאזטען :
אם ניינטען דעו מאנאטו
זאללט איהר דעו אבענדו און
פאנגען , אונד פאן אבענד
ביו אבענד אייערן רוהעטאג
האלטען : (לג) פערנער
שפראך דער עוויגע צו משה ,
וויא פאלגט : זאגע

לא תעשו חקת עולם לדלתיכם
בכל משבתיכם : לב שבת
שבתון הוא לכם ועניתם את
נפשתיכם בתשעה רחדש
בערב מערב עד ערב תשבתו
שבתכם : פ ששי
לג וידבר יהוה אל משה לאמר :
דבר

תרגום אונקלוס

לא תעבדון קים עלם לדריכון בכל מותכניכון : (לג) שבא שבתא הוא לבון
ותענון ית נפשתיכון בתשעה קירחא ברטשא ברטשא עד רטשא תנוחון
ניתכון : (לג) ומליל יי עם משה לטיטר :
מליל

באור

אלאכת אוכל כפש , לכן חזר והזהיר כל מלאכה לא תעשו וגו' , ואמר הטעם שנתן הוא
לכם , שדומה לשנת בראשית בכל פרטיו שגם בו נאמר (פסוק ג') וביום השביעי שנת שנתון ,
עכשיו למדנו שגם הוצאה והבערה אסורים בו , ולכן על מה ששנינו (כריתות דף י"ג ע"ב) רמ"א
אם היה שנת והוציאו טייב , שאמרו בנמרא (דף י"ד ע"א) אמר רפרס זאת חומרת ערוב והוצאה
לשנת ואין ערוב והוצאה ליה"כ , השיבו עליו שפירושו טייב אף מיום שנת , וכשרנה להוכיח כן
ממה ששנינו אצל שער המשלח עתי אכילו בשנת , השיבו גם על הוכחה זו , וסיימו אלא דרפרס
בדומה היא , ואין דרך התלמוד לומר על סנת חכם שהוא דבר גדול שלא כדעת התורה וביותר
שהוא על דרך משאומתן של הלכה , זה הוכיחו ואלו השיבו , ודברי שניהם אינן נוספים , אלא
כדון אמרו שדבר גדול הוא , שמפוט הכתוב נראה שיה"כ דינו בכל דבר בשנת : (לב) שנת
שבתון הוא לכם , כמו שאמרנו שדיט כדון שנת בראשית , ולהבדילו בטעם מן השנת , הוסיף
לכם כי אצל שנת שנתון הנאמר בשנת בראשית אמר שנת היא לה' (פסוק ג') , כי בו שנת מכל
מלאכתו , ואין כן יה"כ , אלא שנת שנתון הוא לכם , אתם תשמרו היום הזה להיות לכם
שנת שנתון : ועניתם את נפשתיכם , מלגד שהוא שנת שנתון לענין מלאכה , כוסף עליו
יום זה שהיא אסור באכילה ושתיה ושאר ענינים , כי בו תענו את נפשותיכם : בתשעה לחדש
בערב , כבר אמר בעצם היום הזה בשניתה וכן בענין , ששענו שהוא יום העשירי ממש , ויום
בראשית מערב ועד ערב , וכמו שהספיק זה בחג השבועות , על כן קבלו רבותינו ז"ל שהכתוב
מלמדנו כאן להוסיף מחול על הקדש בין מלפניו בין מלאחריו , ומתחיל מתשעה לחדש בערב
קנת קוד' כניסת יום העשירי , וכמו שמוסיף לפניו , כן מערב עד ערב שני יהי' עליו תוספת
בערב ראשון , ומוסב על שנת שנתון ועל ועניתם , שמוסיף לשנת מלאכה ומוסיף להתענות ,
ולכן האתחא תחת נפשותיכם , ולמדו מן שנתו שנתכם , כל שנת שנתה שנת בין שנתות בין
י"ט אתה מוסיף לפניו ולאחריו : השבתו שבתכם , כבר בארנו שכל שניתה בעול
וקפסק , וההפסק הזה הוא מענינו מול מלאכה ומאכילה ושתיה , לעשות היום הזה הקדש
לה' להדבק בו במחשבה ובמעשה , ולכן בכל התורה עשה של שנת בלשון שניתה , חש"י
שנאמר וינת היום השביעי (שמות ד' י') , וביום השביעי שנת וינפש (שם ל"א י"א) , לא נאמר
נפוש

לו דבר אל בני ישראל לאמר
 בחמשה עשר יום לחדש
 השביעי יהיה חג הסכות שבועת
 ימים ליהוה: לה ביום הראשון
 מקרא קדש ברמלאכת
 עבודה לא תעשו: לו שבועת
 ימים תקריבו אשה ליהוה
 ביום השמיני מקרא קדש יהיה

(לד) זאגע דען קינדערן
 ישראל' וויא פאלגט: אם
 פונפערנצען טאגע דיועז
 זיכענטען מאנאטו איזט דאז
 לויבערהיטטענפענט, זיכען
 טאגע, דעם עוויגן צו עהרען:
 (לה) אם ערוטען טאגע איזט
 פייארליכע פעוטפערקינד'י
 גונג: אונד דא זאללט איהר
 קיינע רזאנדווערקאראבייט
 פערריכטען: (לו) זיכען טאגע
 הינדורך ברינגט איהר פייאר'
 אפפער דעם עוויגן צו עהרען:
 אם אכטען טאגע וויא ווידרום
 פייארליכע פעוטפערקינדיגונג,
 דא

לכם
 פייארליכע פעוטפערקינדיגונג,
 דא

תרגום אונקלוס

(לו) טליל עם בני ישראל לטיטר בחמשה עשר יומא לירחא שביעאה
 הדין תגא דטטליא שבקעא יומין קדם יי: (לה) ביומא קדמאה סערע קדיש
 גל עבדת פולחן לא תעבדון: (לו) שבקעא יומין תקרבון קדמא קדם יי
 ביומא תטיגאה סערע קדיש יהי לכו

באור

ביום מקום תנוח או תנפש, כי עיקר המצוה היא השביתה שהיא ההפסק מכל דבר חול להדבוק
 בה, ולכן בשבועה על הכהונה אמר למען יטח אורך וחמורך (שם ד' ג' י"ג), ועל עבד כנעני
 וכן האמה אמר וינפש בן אמתך והגר (שם ט"ז י"ג), כי אלו אינן בכלל שביתה רק בכלל מטוה
 מטטטול מלאכה וכפישה, כמ"ש בפתיחתה הראשונה לס' נן נעול. והבן: (לד) חג הסכות
 שבועת ימים לה', בחג המזות אמר חג המזות לה', ואחריו שבעת ימי' מזות תאכלו, לפי
 שכבר נתפרשו משפט המזות וס' ו' ימים חג בפרשת בא, לכן סתם ואמר חג המזות לה',
 וס' ו' ימים מזות תאכלו משמע שאמרונו סם, וידענו שכלן חג הס, אבל משפט הסוכה
 ושעמה לא באמרה עדיין אמר חג הסכות ו' ימים לה', כל שבעת הימים הם חג לה', ובסוף
 הענין פירש טעם הדבר, ולא היה צריך לומר חג הסכות כלל אלא בחמשה עשר יום וגו' חג
 שבעת ימים לה', ולמדתי מבריייתא דת"כ שאיט אמר כן, הייתי אומר בסכות תשבו שבעת ימי'
 אחר שבעת ימי החג שדבר לפניו, עכשיו שאמר חג הסכות למדט שהן ו' ראשונים ולא ו'
 אחרונים, והוא פשט הכתוב: (לו) תקריבו אשה, ואם אינו שיה כאשה חג הכסח, מפי'
 ראש ע"ז, כי יושפי החג אין קרבנות יום אחד שזין לחברו והולכין ומתמעטין הפרים על
 הסדר, אבל החג אחד הוא: והקרבחם אשה לה', המיוחד ליום זה במוספין נפ' פנחס, כי
 הוא רגל בפני עצמו, ואיט מכלל חג הסכות: עזרת הוא, רש"י ו'ל פירש ע"פ מדרש אגדה
 עזרתו אתכם אצלי, כולך שזון את בניו למשודה לכך וכך ימים משהגיע זמנן להפטר אמר
 בני בבקשה מכס עכבו עמנו עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם, ולפי שמינו גם בשביעי של
 פסח עזרת לה' אלהיך (דברים ט"ו ח'), יראה בעיני כפי הפשט אחר אשר אשר המלה עזר, כמו
 אסתעזרתי (שופט' י"ג ט"ו), גם כאן עזרת שיעזרו עמוס מעשות כמעשה ימי חול, חלו

לכם והקרבנתם אשה ליהוה
עצרת הוא כל מלאכת עבודה
לא תעשו: לו אלה מועדי יהוה
אשר תקראו אתם מקראי
קדש להקריב אשה ליהוה
עלה ומנחה זבח ונסכים דבר

דא איהר דעם עוויגען צו
עהרען פייארפפער ברינגען
זאללט, עו איזט איין ענט-
האלטינגוטאג (אן וועלכעם
סאן זיך אללער געשאפטע
ענטהאלטען מוס), איהר
זאלרט קיינע האנדווערקן-
ארבייט אן דעמוזעלבען פער-
ריכטען: (לו) דיזעו זינד דיא
פעוטטאגע דעו עוויגען, אן
וועלכען איהר הייליגע פער-

קיינדיגונג צו האלטען האכט: דעם עוויגען צו עהרען ווערדען פייארפפער דאך
געבראכט, גאנצעפפער, שפיוועפפער, שלאכט אונד טראנקאפפער
יערעו

תרגום אונקלוס

רש"י

לכון ותקרבון קורבנא קדש ייבנישין
תהוון כל עבדות פוקחן לא תעבדון:
(לו) אילין טועדיא דיי די תערען
יתהוון טערעי קריש להקרא קורבנא
קדש יי עלתא ומנחתא נכסת קורשין
ונסוכין פתגם יום

כמלאכת יום: (לו) עזרת היא * עזרתי
אתכם אגלי כמלך שזימן את בניו לסעודה
לכך וכך ימי' כיון שהגיע זמנן ליפטר אמר
בני בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום
אחד קשה עלי פרידתכם: כל מלאכת
עבודה. חסי' מלאכה שהיא עבודה לכס שאס
לא תעשה יש חסרון כים בדבר: לא תעשו.
יכול אף חולו של מועד יהא אסור במלאכת
עבודה ת"ל היא: (לו) עולה ומנחה * מנחת

באור

שפירש כל מלאכת עבודה לא תעשה וכן להלן שאמר וזיוס השביעי עזרת לה' אלהיך, שיעשו
עמם לכבוד השם, פירש לא תעשו מלאכה, כי כמו שעשה יום ראשון של חג הסוכות מקרא
קדש, ולא שביעי שלו, כן חג המצות ראשון שלו קדש אבל שביעי אינו קדש בעבור חג המצות,
אלא עזרת לה' אלהיך, וכן בסוכות טובה על יום השמיני עזרת, ולפי שאינו בעבור חג המצות,
ולא בעבור חג הסוכות, ולא נצטוו בהן מצות מיוחדות להקרא על שם, כי יום ראשון לתג
המצות יש בו מצוה לאכול מצה בלילו, ועל שמו יקרא חג המצות, ואין כן שם הימים שכן
דשות, וכן השבועות, יש בו מצוה קודמת לספור שבועות שבועות ועל שמו נקרא חג
השבועות, וכן הסוכות יש בו מצוה ליטב בסוכה וד' מיטין, בר"ה מצוה להיות יום
תרועה, ויה"כ מצוה להתענות בו, יש לכל אחד שמו על שם המצוה המיוחדת בהן, לנד' ז'
של פסח וס' של ימי החג שאין בהן מצוה שיקראו עליהן, אין להן שם אחד כי אם עזרת, יום
שיעברו בו מלאכה ומעניני חול, בעבור השם, כי הוא מצוה עליהן, מדרש הגדה שהביא רש"י
ז"ל כותהן טעם לדברי נס רשב"ס ז"ל פי' עזרת, עזרת מניעת מלאכה, וקרובים לזה דברי
ראב"ע ז"ל: (לו) להקריב אשה לה', אין זה פי' של אשר תקראו איתם מקראי קדש, שהרי
בר"ה אשה לה', ואינו בכלל מקראי קדש וכן ת"ה אלא להקריב כשו ולהקריב וכך פירושו
כל המועדים הנזכרים בענין הס' מועדי ה', קמתן לקרא איתן מקרא קדש, כמו שנת ויום
ראשון ח' של חג המצות, וראשון ושמיני של סוכות, ור"ה ויה"כ, וקמתן הן מועדי ה' להקריב
בהן אשה לה', לא שהן מקרא קדש, כמו חול המועד של פסח ושל סוכות וי"ד לחמש ניסן, וי"ט
בו, אבל כלס מועדים להקריב בהן אשה לה': עלה ומנחה, מנחת

יום ביומו: לח מלבד שבתה
 יהוה ומלבד מתנותיכם ומלבד
 כל נדריכם ומלבד כל
 נדבתיכם אשר תתנו ליהוה:
 לט אך בחמשה עשר יום לחדש
 השביעי

יערעו או וינעם טאגע:
 (לח) אויסר דען שבת טאגען
 דעו עוויגען: אויסער דען
 גאבען, אויסער אללען גע-
 ליכדען, אונד אויסער אללען
 פרייאווילל'גען געשענקען,
 דיא איהר דעם עוויגען
 ווירטעט: (לט) יעדאך איזט
 נאך פארגענדען צו בעאב-
 אכטען: ווען איהר דיא
 פריכטע

תרגום אונקלוס

רש"י

יום ביומיה: (לח) פר משביא דיי ובר
 ממתנתיו ובר מגל נדריכו ובר
 מגל נדבתכו ד' תתנו קדם יי:
 (לט) קדם בחמשה עשר יומא לירחא
 שביעאה

נסכים הקרינה עם העולה: דבר יום ביומו
 חוק הקטוב בחומש הפקודים: דבר יום ביומו
 הא חס עבר יומו בטל קרבנו: (לט) אך
 בחמשה עשר יום תתנו קרבן שלמים לחגיגה
 יכול מדקה את השבת ת"ל אך הואיל ויש לה
 תשלומין

באור

מנחת נסכים הקרבה עם העולה, מפי' רש"י ז"ל, לפי שהתורה דברה על מוספי המועדים
 בחומש הפקודים, שמקריבין עם כל עולה מנחה ונסכים, כמו שאמר בפרשת שלח לך, ואם
 כן אין מנחה כאשר מנחות הנחלות, שלא מנינו מנחה זו במועדים, לא מנחת נסכים שקרבה
 עם העולה. ולפי שכל המוספין יש חטאות, ולא נזכר בפסוק זה, ועוד שאין באחד מהן
 בחומש הפקודים זכאי שלמי נגור וכאן אמר זבח, אחזב שמלת זבח הנחמד כאן הוא על
 החטאות, כי לפי שצדק נאכל לכהנים, הרי הן זבח כמ"ס שזבח לאון סעודה הוא, והיא
 סעודה לכהנים, ואם נאמר שהכתוב כולל קרבנות המוספין גם הקרבנות שפרט כאן, יכלול
 עולה גם כגם הנז עם העומר, ופר כן נקרא חללים שנים של חג השבועות, ומנחה יכלול גם
 מנחת העומר ומנחה חדשה, וזבח יכלול גם קרבן פסח, ושני כבשים לשלמים בחג השבועות,
 ועיר עזים אחד למזבח ואחר למזבח המוספין, ונסכי' יכלול גם נסוך המים בסוכות, הכל
 דבר יום ביומו, שכל אחד מהללו ושל מוספין נריך להקרב ביומו הקטוב לו, הא חס עבר יום
 בטל קרבנו: (לח) מלבד שבתה ה', לפי שאכל שבת לח אמר והקרבתם אשה לה', עכשיו
 זכר הקרבנות האמורי' בענין, הונרך לומר מלבד שבתות ה', שכל אחת מהן מקריבין שני
 כבשים לעולה, כמוצא בחומש הפקודים, ולא אמר בשבת והקרבתם אשה לה', שאינו זכר כן
 לא במועדים שהן פעם אחת בשנה, אבל שבתות ה' רבות בכל שנה, ולמד עוד שאם חל אחד
 ממועדים אלו בשבת נריך להקריב עוד מוספי שבת, ולמדט עוד שכל קרבנות המועדים דוחים
 את השבתות, ולא היה טורח לומר ומלבד קרבן ראשי תדשים, שאין חל בהם רק יום תרועה,
 וכבר מפורש להלן מלבד עולת האודש וגו' (במדבר ד' טו ו'): מתנוחיתם, הן הקרבנות
 שנדבים בעבור כבוד הרגלים, כשעולין לרגל מביאין שלמי שנתה: כל נדריכם כל
 נדבתיכם, נדרים ונדבות של כל השנה, כשעולין לרגל מביאין אותן לשלם נדריהם ונדבותם,
 שלא לעבור בכל תאמר, כמו שלמדט בסוגיא פ"ק דר"ה (דף ג' ע"ב) וקודם לכן זינן עזריין,
 שראוי להעלות נדרים ונדבות בעתים הללו שלב האדם פטוי, וכל ישראל נחספין,
 ויכול לעבוד את ה' בשמחה בקרבנותיו, כמו שאמרנו בפתיחתנו הראשונה לספר גן
 בעול, וגם הם קרבין במועדים הללו בחול המועד של חג המכות וח"ה של חג הסוכות:
 (לט) אך בחמשה עשר יום וגו' תתנו את חג ה' שבעת ימים, כבר אמר למעלה בחמשה
 עשר

הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפַּכֶּם אֶת־תְּבוּאֹת
 הָאָרֶץ תִּחְגְּוּ אֶת־חַג־יְהוָה
 שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הַרְּאִשׁוֹן
 שִׁבְחֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְחֹן :
 ולקחתם

פריטע רעו לאַגרעו אויף
 געוואַמטעלט, וואַלט איהר ,
 פֿאַם פֿונפֿערהנטען טאָגע און ,
 דאָו פֿענט רעו עוויגען ויבען
 טאָגע אויף פֿאַלגענדע ווייזע
 פֿיירן : אַם ערוטען טאָגע
 אַיוט רוהעטאָג, אונד אַם
 אַכטען טאָגע דאַרויף אַיוט
 אַבערמאַלו רוהעטאָג :

C 10

אם רש"י

תרגום אונקלוס

שְׁבִיעָא קְטַנְשְׁכוֹן ית עללִקא
 דִּארְעא תַּחְגֵּוּן ית חַגא דִּי שְׁבִיעָא
 יוֹמִין כִּיזְטא קְרִטָאָה גִיחָא וּבִיזְטא
 תַּמְיָנָאָה גִיחָא : ותסכוון

תַּשְׁלִימִין כּל שְׁבַע : באַספּכּם אַת תְּבוּאֹת
 הָאָרֶץ . שִׁיחַ חַדַּשׁ שְׁבִיעִי זֶה בֵּא בּוֹמֵן אַסִּיפּה
 מִכֵּאן שְׁנַטְוּ לַעֲבֹד אֶת הַשָּׁמַיִם שֶׁאִם אֵין הַעֲבוֹד
 פֿעמִים שְׁהוּא בְּאַמְנַע הַקִּין אִו הַחֹרֶף : תַּחְגֵּוּ
 שְׁלֵמי חַגִּיגָה : שְׁבַע יוֹמִים אִם לֹא תִיֵּא בּוֹה
 יֵבִיא בּוֹה יִכּוֹל יֵהֵא מִבִּיאָן כּל שְׁבַע תִּל
 וּמְגוּמַס

באור

עשר יום וגו' חג הסוכות שבעת ימים לה', למעלה כזה על המועד, וכאן כזה תחונו, שיניאו
 קרבן שלמים לחגיגה, ויכול ביאכל שבעה, ת"ל ומתנת איתו חג, יום אחד במשמע ולא יום
 ולמה נאמר שבעה לתשלומין, יכול תדחה את השבת ת"ל אך, הוציל ויש לה תשלומין כל שבעה,
 זהו לפי קבלת רבותינו ז"ל והיא שבת דש"ז ז"ל, אבל רש"ם ז"ל פי' אך בחמשה וגו' אעפ"י שראש
 השנה ויה"כ באים לזכרון ולכפרה סוכות בא לשמחה ולהודאה, על שמילא בתיכם כל טוב בניי
 אסיפה, וקרוב לזה אמר ראב"ע ז"ל לפי שקודם לו זכר עניי נפש, אסור להתענות בחג הסוכו'
 שנאמר בו שמחה, ויש לפרש יותר על דרך זה לפי שטוב בחג זה על השמחה בפרשה זו, וכן
 במשנה תורה, אמר אך למעט קלות ראש והוללות, וכן כתוב להלן והיית אך שמח (דברי ט"ו)
 ט"ו): באספכם את תבואת הארץ, שהיא נשקן אסיפה, ומג האסיף נבאת השנה (שמות
 כ"ג ט"ז), ובמשנה תורה נאמר חג הסוכות תעשה לך באספך עגרוך ומיקנך (דברים ט"ז יג),
 שהיא בניי הבטיר, וכן אמר ראב"ע ז"ל תבואת הארץ, עדות וכרמים, ואמרו רבותינו בת"כ
 השתדל לעבד את השנה שתעשה את החג באסיפת רוב כל הפירות, וכבר למדנו על העבוד חן
 שמור את חג האניב (שם שם א'), אלא שהתורה כתבה בכל מועד עתי השנה פסח אניב,
 ושבועות בכורי קציר חטים, וסוכות באספכם את תבואת הארץ להזהיר על העבוד לקטע
 השנים כתקנן, שיבואו המועדים כלם בעתם, ואם נשגה בעבור שנים, לא קיימנו גם מועד
 אחד מהלכתו, לא פסח לפי שאינו אניב, ולא שבועות לפי שאינו קציר חטים, ולא סוכת
 לפי שאין בו אסיף: שבתון, לפי שכבר פירש למעלה ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת
 עבודה לא תעשו, וכן ביום השמיני וגו', קצר כאן ואמר לבד ששני ימים אלו שבתון, שהיא
 השביטה ומנוחה, ולפי שחדש מטה לכל שבעת ימי החג, אולי נאמר שהן קדושים יותר מחול
 המועד של פסח, חור ואמר אין לכם אלא יום ראשון ושמיני שהן שבתון, וכל האחריו ח"מ:
 חחגו, שלמי חגיגה, ולפי שהן לשמחה נקראו חג על שם החג, כי חג כמו קול המון חונג
 (תהלים מ"ב ה'), והיא תנועת בני אדם בשמחתם, כמו שיטול על כל התנועות כמו יחונג
 ויטעו כשכור (שם ק"ז כ"ז), ותנועת החגיגה היא לכבוד השם, ועל כן נקראים המועדי' חג
 ה', וכן תחונג לי בשנה (שמות כ"ג י"ד), תתנועע צרוב שמחה לי ולכבודי, ועיקר שנאמר
 כאן ולא בחג המנוט, לפי שמעיד גם למקרא שלאחריו, שטוב על לקיחת ד' מינין שמשכנסים
 בהן את מונק ה' בשמחה ובקול תודה, והיו החגיגה והתנועה הנעשה, גם לפי שהוא חן
 האסיפה

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן
פְּרֵי עֵץ הָדָר כַּפַּת תְּמָרִים וְעֵנָף

(מ) אַם ערוּטעו טאַגע געממט
איהר פֿרוכט פֿאַם בויםע הדר
(אחרוג), פֿאַר טצווייגע,
אייגען

תרגום אונקלוס

(מ) וְתִסְבּוּ לָכוֹן כִּיּוֹטָא קַרְמָאָה
פְּרֵי אֵילָנָא אֲתָרוּגִין וְלוּלְפִין וְתַרְסִין
וְעַרְבִין

רש"י

ותחתם אותו יום אחד במשמ' ולא יותר ולמה
כאמר שבעה לתשלומין: (מ) פרי עץ הדר -
עץ שטעם עמו ופריו אזה: הדר - הדר באילנו
משנה לשנה וזהו אחרוג: כפת תמרים -
חסר

באור

האסיפה, שמדריך כל בני אדם לשמוח ולחונג, וכן המנהג בכל המדינות, וזה לישראל שיחונג
אותם לשם ה' ויגעו בו המנוה שנה להם, וכל שכן שאר העמים: (מ) ולקחתם לכם, כל
אחד ואחד יקח משלו: ביום הראשון, לפי שהוא אומר ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת
ימים, וידעו שהן שבעת ימים האמור' במקרא שלפניו, ומה טורח לומר ביום הראשון והוא
מכלל השבעה, אולי לפי שאמר וביום השמיני שבתון, הייתי טועה שזכות ד' מינין מתקיל
ביום השני ומסוי' בשמיני לכך אמר שיתקיל מיום הראשון, גם זה כלו פשוטו של מקרא, מלבד
שזכרו שתיקן לגופן וכמו שאנאר בסוף הכתוב, וכת"כ שני ביום ולא בלילה, שהיה לו לומר
בראשון, ואמר ביום ללמדט שאיט יום של מעשה בראשית כלו, כמו ביום הראשון שבתון, לא
כאן הוא על זמן מן היום שהוא אור, שעליו נאמר ויקרא אלהים לאור יום (בראשית א' ה'),
כי שבעת ימים האמור' בסוף הכתוב הייתי מפרש כמו בכל מקום שנאמר ימים שהלילות עמהן,
והו' דעת חכמים בגמרא (סוכה דף ע"ג ע"א): פרי עץ הדר, פי' רש"י ז"ל עץ שטעם עמו
ופריו אזה, הדר הדר באילנו משנה לשנה וזה אחרוג, וכת"כ אמרו פרי עץ שטעם עמו דומה
לפריו זה אחרוג, בן עזאי אומר הדר הדר באילנו משנה לחברתה, וכן אמרו בגמרא פרי עץ
שטעם עמו ופריו אזה זה אחרוג, והקשו ולמאן פלפלין, והשיבו שאי אפשר יקח אחת לא ניכרה
לקחה, יקח יותר פרי עץ אמרה תורה ולא יותר, ולפי שרש"י ז"ל נזכר בדברים קרובים
וסמוכים, להשיב על שאלת התלמוד הוסיף להוכיח הדבר מתיבת הדר, הדר באילנו משנה
לשנה, אזה וודאי לכד אחרוג, בגין אין פרי דומה לו בענין זה, אלא שכל זה אסמכתא, כי
ה"א הדר אורט, ואין המלה לשון דירה, ויותר קרובים לפשט דברי חכמי' שאמרו פרי עץ
שטעם עמו ופריו אזה, ואעפ"י שאש"י ואימא פלפלין הוא דרך משא ומתן של הלכה, ועיקר
הדבר היה מסורת בישראל מאבותיהם אנשי הקבלה, גם רשב"י ז"ל אמר שכל אלו אסמכתות
שעו הכותיטו ז"ל לקבלתם, והוא ז"ל פי' כי הדין הנקרא בלשון ארמית אחרוג, נקרא שמו
בלשון הקדש הדר, כי פי' אחרוג חמדה, כדמתרגמינן ונחמד למראה, דמרגג למחוי, לא
תחמוד, לא תרוג, ולשון חמדה והדר אין בטעם, ונקרא העין והפרי בשם אחד, כי כן
המנהג ברוב, כמו תאנה אנוז ורעון, [א"ה, על הדרך הזה מתורגם כל"ה], וימיה שפרשט
בסמוק ולא תהדר פני גדול (פרשה י"ט ע"ו), תראה שלא יתכן בלשון לקרות עין ון הענים
בשם הדר, כי הוא שם כולל לא פרטי לען אחד, שאם לשון הדר על יתרון שיש לדבר על דבר
אחר, היתרונות רבים בענים ובפירות, לזה יתרון במראה, ולזה בטעם, ולזה בחריפות,
ולזה בגודל, וא"כ אם יש יתרון לאתרוג כדיתו או כפייו, יש לפרי אחר ויתרון בגדלו או בטעמו
גם יש ימים ומרחקים יותר ממנו, כמו פרי אנאכא"ס, ולכן אין אחד ממשכמי התלמוד שעלה זה
על דעתו, וכשאש"י שאל פלפלין, לא השיבו בדרך תמה התורה אמרה הדר שהיה לשון ויפי
וחמדה ואתה אומר פלפלין, והוצרכו ללמוד מפריו עין שטעם עמו ופריו אזה לסמוך הקבלה
על המקרא, הרי אין ללמוד ממלת הדר באיזו פרי הכתוב מדבר, אלא כן פרושו מאותו
מין שבו יתקן לקחת מפריו, תקח ההדר שבמיט ומצובח, שיש לו יתרון במראה ובגודלו על
אחר פירות המין ההוא, ואחר שקבלנו שהפרי הוא זה אחרוג נריך אקח אותו שיש לו יתרון
על חבריו, וכך הכותיטו חכמים, וזהו שאמרו בגמרא אחרוג היגס כסול מלי עעמא הדר בעינין
ולכח, וכן בעל כתומים ומנוקב וכיוצא פסול מטעם הדר: כפת תמרים, פי' רשב"י ז"ל
פשוט

עֵץ עֵבֶת וְעַרְבֵי נַחַר וְשִׂמְחָתָם
לפני יהוה אלהיכם שבעת
ימים: מא וחגתם אתו חג ליהוה
שבעת ימים בשנה חקת עולם
לדרתיכם

איינען אזט פאם בויםע עכות
(הרם, כל"א מירטע), אונד
באכוויידען: אונד זייד פראָה.
ליך פאָר דעם עוויגן אייערם
גאטטע, זיבען טאָגע:
(מא) ריזען פֿעזט האַבט איהר
דעם עוויגען יעדען יאָרהר
זיבען טאָגע צו פֿיארן: אַלו
איינ עוויגען געזעטן פֿיר

תרגום אונקלוס

רש"י

וערבין דנהל ותחרון קדם יי אלהיכון
שבעא יומין: (מא) ותחגון תיה חגא
קדם יי שבעא יומין בשקא קנים עלם
לדריכון

חסר וי' לומר שאינה אלא אחת: וענף עץ
עבות. שענפיו קלועים כעבותות ובחבלים
והו

באור

פשוטו של מקרא יאמר שנקח לנו פרי עץ הדר ונקח כפות תמרים, וענף א' מעץ עבות וענף
ערבי נחל, אחד מכל מין, כי כפות תמרים מחובר אל ולקחתם לכם שהן הרבים, כי הלכת
היא כר' עקיבא, שאמר כשם שלובב אחד ואתרוג אחד, כך הדם א' וערבה אחת, ולקח
תרגם אנקלוס בכלן לשון רבים, מחובר אל ולקחתם לכם שהם הרבים, אבל לפי' זה יקשה
למה זכר הכתוב בכלן לשון יחיד ובלובב לשון רבים כפות, כי ערבי נחל אין צריך לפרש וענף
אחד מערבי נחל כו"ס, ולדעתי גם כפות תמרים לשון יחיד, כי בתמרים לא יתכן לומר ענף
בלה"ק, לפי שכלו עלין נקרא הייחוד על שון, ולפי שעלי התמר שקועות דומות לכפות
נקראים כפות וכשאומר כפות תמרים, הרי זה כאילו יאמר עלי תמרים, כלומר ייחוד של
עלי תמר, וממלת כפות שזענו שהן ייחוד שבו עלין זו לפנינו מזו, האחת מונקת בחברתה כמו
צבף, ולולי כן היה אומר עלי תמרים, כמו ועלי תמרים (כתמיה ט' ט"ו): וענף עץ עבת,
שענפיו קלועים כעבותות ובחבלים, והו הדם העשוי כמין קלועה, לשון רש"י ז"ל, ורש"י
ז"ל פי' וענף עץ עבות קמן הוא (כלומר שאינו לשון עבותות), כלו' ענף של עץ מעובה הרבה,
ולפרשו אין לדעת איזו עץ הוא, רק שיהיה מעובה, וצריך לומר שזוהי במסורת מאבותנו כמו
פרי עץ הדר: וערבי נחל, אמרו רבותינו גם הגדלים בהר ובנקעה כשרים, ולדעתי זה
שמש בלה"ק ערבי נחל, ולא יתכן בלשון זה לומר לשון יחיד ערבה, והענין לפי שדרבן לגדל
על נחלים יובלי מים, והם מכסין עליהן ועושין כל על המים, לכן נתן להם שם ערבי נחל,
לשון ערבי נחל, ובלועז (פרדונקלנד), וגם הגדלים בהרים זה שמש, ולא יתפרדו, כי
הרבים יחשיבו לא עץ יחידי, אלא שבלשון חכמים מכינו ערבה, ואינו לשון תורה, ואין אנו
צריכין לומר כדברי רמב"ן ז"ל ענף מערבי נחל, ויש מחכמים אמורי' אתרוג א' ולובב א' והדם
שלשה יערבי נחל שתי': ושמהם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, אמרו בת"כ לפני ה'
אלהיכם כל שבעה, ולא במדינה כל שבעה, משחרב בית המקדש התקין ר"י בן זכאי שיהא לולב
ניטל במדינה כל שבעה, ואם כן כאמר ביום הראשון קונה לכל ישראל, ושבעת ימי' במקדש:
(מא) וחגתם אתו חג לה' שבעת ימים בשנה, לפי שהחג הזה הוא על רוב טובה שזאין
ציוני האסיף, שהפירות כלם הם בגין ויקב, שזא תאמר שכל פעם בשנה שתראה ברכה
באסעיך, תעשה לך חג כזה, לכך אמר ששבעת ימים הללו שקבעתי לך הוא חג לה' ממועדו
קדש, ואם תוסיף על ז' ימים הללו אינו חג לה' ואין בו זכות ומטה, וגם ז' ימים הללו אי אחת
רשאי לעשותן מתי שתרצה כל אחד בזמן אסיפתו, אלא חקת עולם לדורותיכם, אפי' אין לכם
חגלת שדה וברס, וגם בארנות שאין האסיף כלה בזמן זה, ואין המינין הללו מטיין לך, תמיד

לדרתיכם בחדש השביעי
תחגו אתו: מב בסכת השבו
שבעת ימים כל האזרח
בישראל ישבו בסכת: מג למען מ

פיר אייערע נאָקאָממען ,
אם ויבענטען מאָנאָטע מיסט
איהר עו פֿויארן : (מב) ויבעו
טאָגע זאָללע איהר אין
לויבערהיטטען וואָהנען : ווער
איינהייטש איזט אין ישראל ,
זאָלל אין לויבערהיטטען
וואָהנען : (מג) דאָמיט אייערע
נאָקאָממען

ידעו

תרגום אונקלוס

ר ש י

לדריכון בִּירְחָא שְׁבִיעָא תַּחְנוּן
זוהו הדם העשוי כמין קליעה : (מב) האזרח
זוה אורח : בישראל. לרבות את הגרים : (מג) כי
בְּטַטְלִיא תִּיתְכוּן
שָׁבְעָא יוֹמִין קַל יִצְיָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל יִתְכוּן בְּטַטְלִיא : (מג) בְּקִיל דִּידְעוּן

באור

בחדש השביעי תחגו אותו : (מב) בסכת השבו שבעת ימים, זה שקראתיו למעלה חג
הסוכות, לפי ששבעת ימי החג הללו תשבו בסכות, וכמו ששבעת ימי חג ואסור מלאכה שהגין
בהן בין ביום בין בלילה, כן מצות סוכה נובעת לימות כימים, אלא שרבותיו ז"ל אמרו בת"כ
ימים אין לי אלא ימים לימות מניין, ואמרו שיש דרך ללמוד מאהל מועד, שנאמר ופתח א"מ
תשבו שבעת ימים יומם ולילה (פרשה ח' ל"ה), אף כאן לימות בכלל, ויש דרך אחר ללמוד
משבעת שבולב שהן ימים ולא לימות, ת"ל תשבו שבעת ימים בח"מ, ותשבו שבעת ימי בסוכה,
לגדה שזה מה להלן ימים ולימות אף כאן ימי ולימות, ואעפ"י שנראה שנשתי המקומות אין דבר
מיסנה, מ"מ דין לשון מלשון שבטיהן כאמר תשבו, שמלת תשבו ענינה מקום שהאדם קובע
שם ישיבתו, כמו וישב יעקב בארץ ונגורי אביו (בראשית ל"ז א'), וכענין ששט שם תשבו אין
תשבו אלא כעין תדורו, מכאן אמרו אוכל בסוכה ושותה בסוכה ומטייל בסוכה ומעלה כליו
בסוכה, ואכל תשבו של א"מ גלה הכתוב יומם ולילה, שזו היא ישיבה נמש, ומלמד על תשבו
הנאמר כאן שהוא ימים ולימות, גם מלשון הכתוב נראה כן, שהרי ז' ימים אלו הם אותן ז' ימי
שנסמך שלפניו, והיה לו לומר שבעת הימים, ושבעת ימים משמען אחרים אלא נזכרו, כי
בעבור התשמעות הזה הוצרך לומר למעלה (פסוק ל"ד), חג הסוכות, וכמו שפרשנו, אבל
לכך לא אמר שבעת הימים שהיה מוסב על ז' ימים של לולב שנזכר לפניו, וידמו להן כחות הימי'
שהן בלי לימות : כל האזרח, פרשטוהו (פרשה ט"ז כ"ט), ולא היה צריך לומר בישראל,
כי עמיהם ידבר בפרשה זו, גם כל אורח ישראל הוא, אבל ענינו כל האזרח, וכל מי שהוא
בכלל עדת ישראל שהן גירי זדק ועבדים משוחררים, וכן שני בת"כ אורח זה אורח, בישראל
לרבות גרים ועבדים משוחררים, ואמרו עוד האזרח להביא את הנשים, ובגמ' אמרו שכן הלכה
מקובלת, והכתוב אסמכתא, ואמרו עוד כל האזרח לרבות את הקטנים, ופי' בגמרא אותן
שהן בני חנוך, וכל זה אסמכתא, ודש"ס ז"ל פ' כל האזרח, אפילו אותן שיש להן בתים
שבו בסכות, ואין קצת בפי' זה, כי עם יושבי בתים מדבר, ויותר נראה להפך, כל האזרח
אפילו אותן שאוכנין כל ימות הקצין בסכות, צריכין לעשות בחג סוכה לשם מצוה, חוה טעם
פת"ח ב"ת בסכות, וכן הלכה, ולפי הפשט לפי שנמצות לולב אמר וממחם לפני ה' להיכנס
שהוא במקדש וכמו שפרשנו, שמה היינו אמורים שדומה לו מצות סוכה שאינה צנובלין, לכך
הוסיף כל האזרח בישראל ישבו בסכות : ישבו בסכת, אמרו רבותינו בסכות של כל דבר,
ואינה צריכה סכך מד' מניין האמורין למעלה, וכן הוא אמר בעורא נאו ההר והגיא על זית
ועלי עץ שמן ועלי הדם ועלי תמרים ועלי עץ עבות לעשות סכות ככתוב (נחמ"י ח' ט"ו), ועלי
זית ועץ שמן הן מניין אחרים : (מג) למען ידעו דרהיבם, לשון ידיעה על צדק דבר והדגש

כנימי

ידעו דרתיכם כי בסכורת
הושבתו יהוה בני ישראל
בהוציא

נאקאמטען עו וויסען, דאס
איך דיא קינדער ישראל'ן
האבע אין היטטען וואהגען
לאסען, אלו

רש"י

תרגום אונקלוס

דידעו דריכוז ארי פקטלת עגנין
אותביתת בני ישראל באפקותי

בסוכות הושבתו ענני כבוד :
ט

באור

פנימי, פעמים הרגש נפשי, כמו הרגש המדות והמושכלות הראשונות והמבולדים צמופתי
ופעמים הרגש חושי העושה רושם בנפש, ועליו אמר כאן למען ידעו דורותיכם, כשאתם עשיתם
סכות ויושבים בהם ז' ימים, יעשה זה הרגש בנפש לעיני בניכם הרואים, וידעו כי בסכות
הושבתו וגו', אבל בלי מעשה לא תרגיש הנפש על ידי הספור לבד, חנה סגלה לכל הדברים
המעשיים שמקנים הרגש בנפש הרואה: כי בסכות הושבתו וגו', פי' רש"י ז"ל ענני כבוד
פי' סכות משל לענני כבוד שהיו סוככין על ישראל, להגן עליהם, כמו סוכה שעשין השוכני
על פני השדה להגנה, אבל בת"כ שנו כי בסכות וגו' ר' אליעזר אומר סכות מושג היו, רבי
עקיבא אומר בסכות ענני כבוד היו, ואעפ"י שבבבלי ר' אליעזר כפשוט המקרא, תפס רבינו
ז"ל שטת ר' עקיבא, לפי שלא מצא באוס מיקום שיצטו ישראל במדבר בסכות, וראב"ע ז"ל
שאמר שהיו עשירים סכות במדבר, וכן רמב"ן ז"ל שאמר שלדעת האומר סכות מושג, הקלו
לעשותן בתחלת החורף מפני הקור כמנהג המזנות, ולכן המצוה בחדש השביעי, אינו נראה
כדבריהם מן הכתוב שאמר בהוציא אותם מא"מ, שמשמעו על תחלת באתם מושג, כי לא
אמר הושבתו את בני במדבר, ולמה סכות ולא אהלילים כמנהג הטובעים, וראה עוד אשינך
באהלים כינוי מועד (הושע י"ג י'), ואגיד לך דעתי, ידעו שדרך התורה בספרים לקרר
במיקום אחד, ולפרש במיקום אחר, וחסנתי שכליל באת בבאות ה' בשעה אחת מוצרי', והיו
מפוזרים במקומות רבות בגשן ובמזרים, יחד להם משה מיקום על פי ה' יתאספו אמה כלם,
אלה מפה ואלה מפה, והמיקום ההוא היה סכות, על זה כתוב ויסעו מרעמסם סכותה כש
מאות אלף רגלי הנבירים לבד מושף (שמות י"ג ל'), ושם על סכותה כי לשם נסעו כלם, ובין
שלאחריו כתוב ויסעו מוסכות ויחנו באיתם וגו', ואז נאמר וה' הולך לפניהם (שם י"ג כ"א וכ"ב),
אבל במסע הראשון נ"ל לה ישנו בכל סכות, וכאן פי' הדבר כי בסכות הושבתו את בני, ומצאנו
אימתי היתה זאת, ואמר בהוציא אותם מא"מ כליל ט"ו כשיצאו, לא במדבר כי שם חי' העקב
עליהם, ואין סכותה שם מיקום או כפר במדינת מצרים, אבל חט על פני השדה, והשם
קוראו סכות על שם הסכות שנהיו שם, דומה לו ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה
סכות (בראשית ל"ג י'), חנה על פני השדה, והכתוב קראו סכות על שם הסכות שעשה שם
יעקב, וראה על כן קרא שם המיקום סכות, חוהי לדעתי סכות ר' אליעזר שאמר סכות מושג
היו, כלומר זה שנאמר להלן ויסעו מרעמסם סכותה, אינו שם עיר או כפר שהיה בא"מ, לא
סכות מושג היו שם, ולכן הכרייתא מורה על פי' זה, שאם על סכות שעשו במדבר, הי' ראוי
לומר סכות מושג עשו להם, ומחמתי כי מחמתי זאת מוסרם בבחייתא דמכילתא פרשת בא,
שט שם ויסעו בני מרעמסם סכותה סכות מושג היו שנאמר ויעקב נסע סכותה דבבלי ר' אליעזר,
וחכמים אומרים אין סכות אלא מיקום, שנאמר ויסעו מוסכות ויחנו באיתם, מה איתם מיקום
אף סכות מיקום, ר' עקיבא אומר אין סכות אלא ענני כבוד שנאמר כי על כל כבוד חופה,
הרי שמחלוקתם שנויה על ויסעו מרעמסם סכותה שלדעת ר' אליעזר היו סכות מושג, ועליו
זוה בסכות תשבו, והטעם כי בסכות הושבתו את בני בהוציא אותם מא"מ, שהיה במסע
הראשון שיצאו בסוכו, וז"ל דומה חג הסוכו לחג המזנות, כמו שבגמרא איתא הנחך ענות
מכות, כן בגמרא הויבס השם בסכות, ונת"כ שנו בהוציא אותם מא"מ, מלמד שאף הסוכו

אמר כג

תרגום אשכנזי רכא

בְּהוֹצִיאִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: מִדְּוַדְבַּר
מֹשֶׁה אֶת־מַעַרְי יְהוָה אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: פ שביעי

אלו איך זיא אויו מערים
געפיררט האכע : איד ,
דער עוויגע אייער גאטט !
(מד) משרה מאכטע הירוף
דיא פעוטע רעו עוויגען : רען
קינדערן ישראל'ז בעקאנט :
פערנר

תרגום אונקלוס

בְּאִפְקוּתֵי יְהוָהוּ טַאָרְעָא דְטַעֲרִים אָנָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ : (מד) וּטְלִיל מֹשֶׁה יַת
סַרְר טַעֲרִיא דִּי וְאֵלֵינוּ לְכַנֵּי יִשְׂרָאֵל :

באור

זכר ליציאת מצרים, ומתבאר מדברנו, אלא שיש לשאול מאין היו סכות בלילה זה לת"ר רטא
בני אדם מלבד הנשים והטף, ואין הדעת סובלת שעשו להם סכות ללילה אחת, ולמחר נסעו
מסע לאיתם, ועוד מאין להם במקו' ההוא כל כך נוחים לכסות בהן סיטות הרבה כאלו,
אלו נעשו במקום ההוא סכות לאויר צורך, אפשר לחייטותיו של מלך שהסתייפו תחתיהן קוד'
לכן, או חולי אפשר שהנמיסם השם בדרך פלא באותו הלילה, שיטחו גחולים תחתיהן, והיו
מכל מיני נוחים הנותני' רוח שדרכן להמנח בעת האסיף ולזכר גם זה נוח מנות סיכה בעת
האסיף שנמצאי' בעת ההיא כל מיני נוחים ופסולת גרן ויקב, מסכים ללשון הושבתי את ב' ,
שטול על כס שעשה השם עמהם, ונקל בעיני ה' לעשות כן, ויקיוון של יוכה יוכים, ובגאולה
האחרונה מפורש אתן במדבר ארו שטה וגו' (ישעיה מ"א י"ח), ואם לא נזכר גם זה בתורה עם
יציאת מצרי', נזכר כאן מפורש כי בסכות הושבתי וגו' המלמדני פי' סכתה האומר להלן, וכן
דרכה של תורה, שהיה זכרה בספור דברי' שמתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בנקה זה ארבעי'
שנה (דברים ח' ד'), ולא נזכר קוד' לכן ירשנ'ם ז"ל כתב ג"כ פשוטו סיכה משם, והאריך
בטע' הדבר, ותוכן דבריו שבעת האסיף שהנתיים מלאים כל טוב יעשו סכות למען יזכרו כי
בסכות הושבתי את ב' במדבר מ' שנה בלא ישוב ובלא נחלה, ומתוך כך יודו למי שנתן להם
נחלה ובתיים מלאים כל טוב, ולא יאמרו כחט ועונם ידית עשה לנו את הקיל הזה י ואיך נקבל
זה וגם במדבר היה להם כל טוב כהנה וכהנה, כאמרו לא חסרת דבר (שם ב' ז'), ועוד הי'
ט' למד ישנו ב' במדבר, [א"ה, אעפ"כ דברי הרשנ"ס נראין, ויש לשנות קצת בטע' הדבר,
שהכוונה למען ידעו דורותיכם כאשר ישנו בנתי' מוטארי' וטירות מלאות כל סכיות חודה, שאין
המותר הזה הכרחי לאושר האדם והנלחמו, וזכרו שלא ישנו אלא בסכות כאשר ינאזו מארץ
מצרים, ואעפ"כ הי' עניניהם במרום ההבלחה והאושר בהיותם דבקי' בה', וקרבת אלהים
היא הטובה שאין למעלה מוננה : ומה רחקו בעיני דברי הרב המבאר במקום הזה ! מי יוכיח
מלבו מעשה נסים כאלו, באין אורש ויסוד לא במקרא ולא במדרש חז"ל ? ומי יאמין שלא זכור
הכתוב פלא גדול כזה כי אם בריו דק וקלוט, וכמעט שלא עמד אדם עליו מעת היותו עד הו'
הזה ?] : אני ה' אלהיכם, שג על כל האומר למעלה, אני ה' אלהיכם אשר הפליא לעשו'
עמכם, המנוך על הדברי' האלה : (מד) וידבר משה, לשון דבור פרטוהו (פרשה א' ח'),
ספור להם דיני כל מועד ומועד, כמו שקבל בנבואה, מלבד הכתובים הנזכרי' בענין, כי
פרש להם את אמרות ה', ובת"כ מלאך שהיה משה אומר להם הלכות פסח בפסח הלכות
עצרת בעצרת והלכות חגן בחג, וההלכות הן הן הדבורים :